

RØDE FANE

TEORETISK
TIDSSKRIFT
FOR MLG.

NR. 3/4 1972

POPULISME ELLER MARXISME
UNGENE
EEC
NASJONAL SJØLRÅDERETT

INNHALDSFORTEGNELSE

Marxisme eller populisme

Marxismens program og populismens	s. 4
Populistiske forfedre	s. 7
Marxismen, populismen og arbeiderklassen	s. 13
Bjørn Nilsen: En gang skal vi flytte tilbake	s. 32
Om bøndernes stilling	s. 33
»Spekkehoggersosialismen»	s. 49
Kinas holdning til miljøvernspørsmålet	s. 56
Økologi og klassekamp	s. 62
Miljømordet i Vietnam	s. 78

Ungene

Til spørsmålet om ungene	s. 86
------------------------------------	-------

EEC

Uttalelse fra Sentralkomiteen i MLG	s. 96
Albanias syn på EEC	s. 97
»Det forente Europa»	s. 98
Seieren er vår!	s. 105
Om noen valgresultater	s. 105

Nasjonal sjølråderett

Per Sivle: Dikt	s. 112
James Connolly: Det irske flagg	s. 120

På grunn av plassmangel må en artikkel om forurensninga på arbeidsplassene utstå til neste nummer.

Redaktør og ansvarlig utgiver: Pål Steigan.

Tom side

Tom side

MARXISME ELLER POPULISME

Marxismens program og populismens

Å behandle dagens norske populistere som en monolittisk enhet ville være i motstrid med virkeligheten. I dette nummeret av Røde Fane har vi gått til felts mot visse teoretikere som har forsøkt å stille opp et populistisk program i motsetning til marxismen. Vi har forsøkt å vise at deres «teorier» er uholdbare og vi har kritisert enkelte klart reaksjonære trekk ved dem.

Men den store massen av de som kaller seg populistere i Norge i dag, gjør det ikke fordi de slutter seg til helheten i disse «teoriene». For dem er populisme et begrep som omfatter en del progressive standpunkter, «grasrotbevegelse», og som samtidig avgrenser seg fra kommunismen, som de frykter. Blant dem hersker det en oppfatning om at populistene har et bedre program enn marxismen på flere områder.

De to viktigste stikkordene her er økologi og landsbygda. Dessuten har mange populistere fått det for seg at marxist-leninistene ønsker å diktere massebevegelsene og ikke ønsker et demokratisk liv på grunnplanet.

I tillegg er de fleste populistere mer eller mindre erklært mot monopolkapitalen og imperialismen og for frigjøringsbevegelsene, spesielt FNL.

Til det siste punktet er det å si at det er viktige progressive trekk som vi marxist-leninister bare kan gi populistene ros for. Det er standpunkter der marxist-leninistene i sin tid sloss nærmest alene på skansen mot en massiv propaganda. At fronten i dag er betydelig breiere og at anti-imperialisme er sjølsagt for enhver som vil kalle seg progressiv, viser bare at kampen har båret frukter. Enhet i disse spørsmålene viser dessuten at det er grunnlag for felles kamp i framtida av de progressive kreftene i Norge mot imperialismen og monopolkapitalen.

I analysen av imperialismen og monopolkapitalen er det ikke populismen, men marxist-leninismen som går i bresjen. Vi har påvist at populistene Sætra verken fatter de grunnleggende motsigelsene i kapitalismen eller er i stand til å forstå fullt ut hva imperialismen er for noe. I stedet for å lære av Marx, kaster han Marx til side og ender opp sammen med presten Malthus og borgerlige samfunnsforskere. I stedet for å sette seg inn i Lenins teori om imperialismen, lager han et eget uvitenskapelig «system» som blant annet retter seg mot arbeiderklassen. Som teori for kampen mot imperialismen og monopolkapitalen hever derfor marxismen-leninismen seg høyt over populismen. En populist som ønsker å skaffe seg en analyse av folkets hovedfiende og rettleiing i kampen mot den, bør derfor vende seg til marxismen-leninismen og ikke til de populistiske «teoretikerne».

Når det gjelder økologi, natur- og miljøvern, så har populistene rettet en kritikk mot de norske marxist-leninistene som deler seg i to. En del av kritikken er riktig, fordi det er sant at marxist-leninistene ikke har vært aktive nok i perioder til å ta opp disse spørsmålene.

En del av kritikken er også veldig feilaktig. Fordi den går ut på at vi ikke har noen analyse av disse spørsmåla, og at vi ikke tar hensyn til dem i vår politikk.

I en artikkel i dette nummeret har vi forsøkt å sammenfatte vår analyse av økologiske spørsmål. Der har vi bl.a. påpekt uvitenskapeligheten i endel populisters syn på økologien. Vi har dessuten i årevis pekt på forgiftning og forurensningene på arbeidsplassene. Vi har imidlertid ikke vært villige til å stille miljøvernsspørsmål *over* klassekampen slik Sætra gjør. Det vi gjør er å gjøre dem til en *del* av klassekampen.

Kampen for livsmiljøets sverner i dagsentrale paroler. Vi skal ikke late som vi har funnet «de vises stein», men vi il rette oppmerksomheten spesielt mot to forhold:

1) Når det gjelder ressursene, så er Sætra spesielt bekymret for lagerressursene (se definisjon i artikkelen om økologi). Vi vil imidlertid rette oppmerksomheten på forgiftninga, odelegginga av kretsløpsressursene. I den grad en virkelig kan snakke om økokatastrofe er det på dette området, og det er her hvor det også skulle kunne gå an å reise en framgangsrik kamp på kort sikt.

2) Spørsmålet om lagerressurser er i første rekke et spørsmål om å verne dem mot imperialistisk rovdrift, f.eks. bekjempe utenlandsk tjuveri av norsk olje osv. Mulighetene til å oppnå resultater skulle også her være til stede i en verden som er preget av at de anti-imperialistiske kreftene er på fram-marsj.

Et langsiktig program for å løse miljøspørsmåla har marxist-leninistene i høyeste grad. Når et land som Kina med langt dårligere utgangspunkt har hatt så stor framgang med å løse disse spørsmålene under sosialismen, skulle forutsetningene ligge vel så bra til rette i Norge, bare folket får kastet av seg monopolkapitalen og innført sosialismen. Forebyggende tiltak mot forurensninger, allsidig produksjon og anvendelse av avfallstoffer, som er

uprofitabelt for kapitalen, vil bli fullt ut mulig under samfunnsmessig planlegging.

Når det gjelder landsbygda, så har populistene i realiteten verken noe kortiktig handlingsprogram eller noen realistisk strategi. Kooperasjon er deres svar, og det løser ikke mye. Vi har vist at det ikke løser spørsmålet om maktovertakelsen, spørsmålet om hvordan monopolkapitalen beseires. Men løser det bygdefolkets mest brennende behov i dag?

Nei, for produksjonssammenslutning løser ikke de mest overhengende problemene. En kooperasjon kan ikke møte en utpanting. Den kan heller ikke hanskens med statens overgrep i form av nedlegging av kommunikasjon og servicetiltak. Det er heller ikke kooperasjon som gjør det mulig å tvinge fram en vei eller sikre en skole. Til dette trengs kamporganisasjoner, som er bygd opp etter frontprinsippet.

Med slike organisasjoner på landsbygda vil tvangsauksjoner kunne stanses. Slike tiltak som lokale generalstreiker o.l. som har vært oppe i enkelte bygder for å sikre veier og skoler vil kunne bli fullt ut mulig og vil kunne gi resultater. Vi mener at det viktigste for bygdefolket er å bygge opp slike fronter og finne fram til slike kampformer. Formen for organisasjon o.s.v. må løses under marsjen. Enhet med arbeiderklassen må være ledetråden for politikken.

En sosialistisk revolusjon vil legge grunnlaget for å løse bondenes problemer. Det er med en sosialistisk stat i ryggen at bevegelser for kooperasjon på landsbygda vil blomstre. Det er slik de mest avsidesliggende og tungtdrevne bruk vil kunne få full nytte av moderne landbruksteknologi uten å ruinere seg.

Når så bondene bestemmer seg for kollektive eiendomsformer vil de se hvordan produktiviteten skyter i været. Her snakker vi ikke om luftslott. Det er nemlig slik det har gått på den kinesiske og albanske landsbygda.

Også motsigelsen mellom by og land som kapitalismen gjør mer og mer fordervende, vil en sosialistisk revolusjon legge grunnlaget for å løse. Dette er knyttet til hevinga av produktiviteten på landsbygda og økning av de sosiale og kulturelle tiltaka. Med de enorme investeringene som monopolene i dag gjør i de store byene til sin administrasjon o.l. er det lett å påvise at det norske samfunn lett kan skape det økonomiske grunnlaget for en slik politikk, så snart makta er tatt fra de samme monopolene og ligger trygt i arbeiderklassens hender.

Oppfatninga om at marxist-leninistene ikke ønsker grunnplansorganisering er å sette tingene på hodet. Det har alltid vært vi som har krevd grunnplansorganisering. Det er aldri vi som har hevdet at «demokrati i fronten er absurd», slik KU skrev i sin tid. Vi er virkelig helhjertet for ekte folkelig organisasjoner med et virkelig demokrati. Og vi er ikke bare for det på kort sikt, men vi er også for at den sosialistiske staten som skal bygges opp etter revolusjonen, må bygges på folkelig masseorganisasjoner.

Vi er dessuten uttrykkelig mot å lede massene eller deres organisasjoner på byråkratisk måte. Den eneste kommunistiske måten å lede massene på er gjennom overbevisning og en riktig politikk. Det har hendt at flere av våre kamerater har brutt med dette prinsippet. Marxist-leninistene har også feil, som andre mennesker, med det gjør ikke den kommunistiske måten å lede på mindre riktig. I slike tilfeller får vi gjerne kritikk og tilegner oss etter ei tid kritikken.

Oppsummeringsvis: marxismen-leninismen har ikke bare en mer helhetlig og riktigere analyse av samfunnet enn populismen. Den står også over populismen på de områder hvor de populistiske «teortikerne» har hevdet populismens fortrinn. Og de norske kommunistene med MLG som kjerne har et klarere og mer konkret handlingsprogram for de progressive massene i dette landet.

Populistiske forfedre

POPULISMENS STAMTAVLE

De norske populistiske fanebærerne har hver for seg vansker med å definere populismen, og deres forsøk i den retningen strir ofte mot hverandre. Likevel finnes det grunn til å innrømme at det finnes en ideologisk retning, som er mer eller mindre diffus, og som man godt kan kalle populisme.

Derimot finnes det ikke dekning for at populisme er noe nytt fenomen. Populismen har slektninger i andre land og i andre historiske epoker som den ikke kan vri seg unna. Vi skal ta opp noen av dem her, for å finne fellestrekk ved disse retningene, nærme oss et grep om deres klassekarakter og forstå deres rolle i samfunnet. Vi skal også prøve å trekke sammen noen av de konklusjonene som de andre artiklene bygger opp under.

SMÅBORGERLIG OG UTOPISK SOSIALISME

I Det Kommunistiske Manifest skriver Marx og Engels om forskjellige sosialistiske retninger. De trekker fram viktige elementer i disse retningenes samfunnskritikk, og de viser hvordan de er begrenset i sin betydning, fordi de ikke representerer proletariatets, men andre klassers synspunkter. De progressive elementene som fantes i disse retningene ble vendt til sin motsetning nettopp fordi de ikke klarte å gripe proletariatets historiske rolle. For dem ble proletariatet en gruppe lidende mennesker som man burde synes synd på og som samfunnet burde ta bedre vare på. At proletariatet

skulle reise seg og styrte de herskende klassene og opprette sitt diktatur over dem, var like fjernt som uhyggelig for den småborgerlige sosialismens representanter.

I sine løsninger av samfunnsproblemene ble disse sosialistene kvakksalvere med hver sin vidunderkur for hvordan samfunnet enkelt og smertefritt skulle bli bedre. De plasserte ofte den geniale samfunnsplanleggeren i sentrum, og tildelte massene rollen som applauderende tilskuere.

Mens de altså på den ene side ofte avslørte de grelle samfunnsforholda og kritiserte dem på en flengende måte, beveget de seg på den andre sida over i utopi og luftslostmakeri når det var snakk om strategi.

Marx/Engels skriver om slike retninger:

«I land som Frankrike, hvor bondeklassen utgjør over halvparten av befolkninga, var det naturlig at forfattere som opptrådte til fordel for proletariatet mot borgerskapet, i sin kritikk av borgerregimet anla en småborger- og småbondemålestokk og tok parti for arbeiderne ut fra småborger-skapets standpunkt. Slik oppsto den småborgerlige sosialismen. Sismondi er det ledende navnet i denne litteraturen, ikke bare i Frankrike, men også i England.

Denne sosialismen analyserte skarpsindig motsigelsene i de moderne produksjonsforholda. Den avslørte økomonenes bedrageriske skjønnmal-ing. Den påviste ugjendrivelig maskinenes og arbeidsdelingas ødeleggende virkninger, konsentrasjon av kapitalen og grunneiendommen, overproduk-sjonen, krisene, småborgernes og småbøndenes unngåelige undergang, proletariatets elendige stilling, anarki i produksjonen, de skrikende misfor-hold i rikdomsfordelinga, den industrielle tilintetgjøringskrig mellom na-sjonene innbyrdes, oppløsninga av gamle moralregler, de gamle familiefor-hold, de gamle nasjonaliteter.

Men etter sitt positive innhold vil denne sosialismen enten gjenopprette de gamle produksjons- og samferdselsmidler og med dem de gamle eien-domsforhold og det gamle samfunn, eller den vil med vold igjen sperre in-ne de moderne produksjons- og samferdselsmidler innenfor rammen av de gamle eiendomsforhold som de har sprengt og som måtte sprenges. I begge tilfelle er denne sosialismen på en og samme tid reaksjonær og utopisk. Laugsvesen i manufakturen og patrikalsk driftsmåte på landsbygda, det er dens siste ord».

Ser vi ikke mange av de samme trekkene hos de populistiske forfatterne i Norge? De kritiserer skarpt kapitalismens utarming av landsbygda, retter flengende kritikk mot rovdriften på naturressursene og viser til de store problemene som er skapt ved anvendelsen av en del av den moderne tekno-logien. Og de ender opp med å foreslå «intermediær teknologi» (Sætra s. 83, s. 37), dvs. en ikke altfor fremskreden teknologi, anbefale arbeiderklassen å spenne inn livsreima for å spare på ressurser og roser de gamle patrikalske forholda på landsbygda. (Sætra: «den inverterte markedsmekanismen» som eksisterte mellom bonde og landarbeider, hvor landarbeideren med lua i hånda gledet seg over bondens gavmildhet. s. 21).

Selv om det ikke går an å trekke direkte sammenlikninger over et tidsrom på hundre år er det forbløffende hvor mye av forrige århundres småborgelige sosialisme som er å finne i Sætra & Co sine skrifter. Hva grunnen kan være skal vi komme tilbake til når vi har sett på et annet historisk eksempel.

PROUDHONISMEN

I artikkelsamlinga «Om boligspørsmålet» kritiserer Engels Proudhonismen og dens «sosiale kvakksalveri». Han viser til det bakstreverske og utopiske ved Proudhons lære. Vi skal se at denne kritikken kan lære oss noe også i dag. Engels siterer Proudhon:

«Vi nøler ikke med å påstå, at det ikke eksisterer noen mer forferdelig hån mot hele vårt berømte århundres kultur enn det faktum, at 90% og mer av storbyenes befolkning ikke har noe sted de kan kalle sitt eget. Det sedvanlige livets og familielivets egentlige knutepunkt, hjem og ildsted, rykkes bort av den sosiale virvelen. Vi står i dette henseende langt under de ville. Hulemennesket med sin hule, australieren med sin leirhytte, indianeren med sitt ildsted — den moderne proletaren henger faktisk i luften».

Og Engels kommenterer: «Den engelske proletaren av år 1872 står uendelig mye høyere enn veveren på landet med «hjem og ildsted» av år 1772. Og kommer hulemennesket med sin hule, australieren med sin leirhytte, indianeren med sitt eget ildsted noensinne til å skape et juniopprør eller en Pariskommune? At arbeidernes situasjon samtidig er blitt verre i materielt henseende etter gjennomføringa i stor skala av den kapitalistiske produksjonen, betviler bare en borger.

Men skal vi av den grunn se lengselsfullt tilbake til Egypts (forøvrig svært magre) kjøttgryter, på landsbygda småindustri som bare fostret slavesjeler, eller på «de ville»? Tvertom. Først det moderne proletariatet, skapt av storindustrien, som er befridd for alle nedarvete bånd — også fra de som lenket det til jorda — og som er blitt drevet sammen i storbyene, er i stand til å gjennomføre den store sosiale omveltning som skal gjøre slutt på all klasseutsugning og alt klasseherredømme. De gamle håndvererne på landet med hjem og ildsted skulle aldri ha vært i stand til dette, de skulle aldri ha fattet en slik tanke og ennå mindre kunnet virkeliggjøre den.

For Proudhon derimot er de seineste hundre års industrielle revolusjon, dampkraften, stordriften som erstatter handarbeidet med maskiner og gjør arbeidets produktionskraft tusenvis av ganger større, en høyst motbydelig tildragelse som egentlig ikke burde ha funnet sted».

Som vi påviser annet sted i bladet har ikke de populistiske fanebærerne skjont arbeiderklassens rolle, ja de stiller til og med småproduzenten på landsbygda over proletaren i byene. Jo mer småeiendom jo bedre, er deres resept, og med den i handa forviller de seg inn i sote drommer om oppkjøp og kooperativisering av kapitalismen i en «spekkhoggerrevolusjon».

Mens proletariatet vil løse spørsmålet om den monopolistiske eiendom-

men ved sosialistisk revolusjon og konfiskering, ønsker populismen å stykke den opp i småeiendom. På den måten vil man få flere sjøleiere, flere små eiendomsbestitter til å konkurrere på markedet inntil noen slår under seg de andre, blir større, blir monopolister. Populismens ønsker betyr objektivt et forslag om å skru tida tilbake, noe som er rimeligvis er helt håpløst.

Legg merke til hvordan populismens redsler for teknologien ikke skiller seg kvalitativt fra primitivt maskinknuseri. De populistiske førerne nekter å innse at det ikke er teknologien i seg sjøl, men hvordan og av hvem den brukes, som er det viktigste spørsmålet. Akkurat som Proudhon jamrer over den industrielle revolusjonen, jamrer Sætra over de seineste tiåras teknisk-vitenskapelige revolusjon. Vi må stanse den, er hans patent, sjøl om han betyr at han ikke er maskinknuser. Dette er en nytteløs bekjemping av historiens gang, like nytteløs som Proudhons viste seg å være. Uten en teknologi som muliggjør en enorm produktivitet vil mennesket være ute av stand til å gå fra nødvendighetens rike til frihetens rike. Det ville være umulig å skape et samfunn der enhver yter etter evne og får etter behov. Å gi avkall på videre utvikling av teknologien betyr å gi avkall på samfunnsmessig framgang.

NARODNIKENE

«Folkets vilje» — Narodnaja volja — hadde ikke bare ideologisk likhet med dagens populisme. Til og med navnet betydde det samme. («Folkevennene» og populisme av populus — folk). Lenin sto for den endelige nedkjempelsen av denne retninga i Russland rundt århundreskiftet. I artikkelen «En karakteristikk av økonomisk romantisme» har han levert en saftig kritikk av denne retninga.

Han sier: «Idealiseringa av småproduksjonen avslører et annet typisk trekk ved den romantisistisk og narodnikiske kritikken, nemlig, dens småborgerlige karakter». Han peker på hvordan både franske og russiske romantisister omgjør småproduksjonen til en «produksjonsform» som de stiller opp i motsetning til kapitalismen. Videre skjer dette til og med uten at de *direkte* erklærer seg som småproduksjonens riddere. De uttaler seg gjerne med stor sympati om hele folket, angriper kapitalismen og avslører dens motsigelser. Og hvorfor blir de likefullt kalt småborgerlige? Jo, sier Lenin: «fordi (de) ikke forstår sammenhengen mellom småproduksjonen (som de idealiserer) og storkapitalen (som de angriper).»

Og her er vi framme ved mye av kjerna i spørsmålet. En ufullstendig eller manglende klasseanalyse og total mangel på forståelse for småproduksjonens karakter er typisk for de småborgerlige intellektuelle fra forrige århundre til i dag.

En småprodusent er fortsatt en vareprodusent. Det vil si at han produserer for et marked og ikke etter en samfunnsmessig plan. Han blir dermed et offer for nøyaktig de samme lovene som en stor vareprodusent: Akkumuler kapital eller gå under, faren for overproduksjon o.s.v. Dessuten fos-

trer småproduksjonen daglig kapitalisme i større målestokk.

Vareproduksjonen har også en annen fundamental feil, sett med sosialistens øyne. Vareproduksjonen er produksjon som tar sikte på salg. Det vil si at produksjonens høyeste målsetning ikke er produktet sjøl, men de penger som vareprodusenten får for ved salg. Så lenge vareproduksjonen blir den framherskende formen, vil også samfunnsmessig planlegging og planøkonomi være umulig. Samfunnet vil være i konjunkturenes og profittinteressenes vold, og arbeiderklassens frigjøring vil ikke kunne fullbyrdes. Først en produksjon som ikke setter salgpris, men folkets behov, som sin fremste målsetning kan danne grunnlaget for sosialismen.

Småproduksjonen er derfor ikke noe alternativ til kapitalismen, det er kapitalisme på et lavere stadium.

Akkurat som narodnikene har dagens populistene liten forståelse for klasse-diktaturet og statens rolle. Narodnikene håpet staten ville løse alt til det beste for folket bare den fikk seg forklart hva som var riktig. Sætra vil ha «moteksperter» til å gi staten andre råd enn de etablerte ekspertene, og han håper at «spekkhoggerrevolusjonen» skal få statlig støtte (!) (s. 138).

POPULISMEN – EN OPPSUMMERING

Vi mener det historiske tilbakeblikket plasserer dagens populistiske strømninger i et historisk perspektiv. En ideologi som er sprunget ut av en tilbakeleggende produksjonsmåte, en ideologi som blander påvirkning fra kapitalistklassen og fra proletariatet, kort sagt, den lappskausen som småborgerlig ideologi alltid er. Velment og riktig kritikk blandet med bakstrevskhet og utopi.

Populismen hyller eiendommen.

Populismen fatter ikke proletariatets historiske rolle.

Populismen frykter teknologien, men anklagen rettes blindt og rammer ikke monopolkapitalen i større grad enn arbeiderne.

Populismen har ingen klasseanalyse. Det er ingen tilfeldighet at Sætra knapt nevner monopolkapitalen og at Brox ikke har oppdaget bankene i sin undersøkelse av Nord-Norge.

Populismen fatter ikke statens klassekarakter og vil endre den innenfra, (og dels ved statens hjelp).

Populismen makter ikke å sprengre vareproduksjonens rammer og evner derfor heller ikke å innse hva sosialismen er for noe.

Kort sagt: På det teoretiske området er populisme og marxisme som ild og vann. De kan ikke forenes teoretisk.

Men populismen har også en politisk side. Den er i dag en slags fellesnevner for store masser i sentrum som har rykket opp røttene og er på vei mot venstre. Dels gjelder det småborgere i ordets egentlige forstand, dels gjelder det intellektuelle talsmenn for småborgerskapet og dels gjelder det ungdom med et mindre direkte forhold til produksjonen enn arbeiderklassen.

De ønsker noe radikalt, de er i mot kapitalismen, men år med anti-kommunisme driver dem til å mellomlande på noe «midt-i-mellom». Populismen er passe diffus-radikal til at den for en stund kan spille denne rollen.

Vi marxister kan ikke og vil ikke angripe disse massene med radikaliserede mennesker fordi de under marsjen tar en pause ved en forvirret ideologi. De har i seg mye sunn opprørstrang og vi setter dem så høyt at vi regner med at de etter hvert vil innse populismens udugelighet og komme over på et proletarisk standpunkt. I mellomtida er det helt klart at populistene og marxister har en felles fiende som vi ikke må glemme, nemlig imperialismen og monopolkapitalen. Gjennom å kjempe skulder ved skulder mot dette tohodete uhyret vil vi se hvilken teori som holder mål og hvilken som ikke gjør det. Den småborgerlige sosialismen gjorde det ikke i 1848, i 1872, i 1900 og vi går rolig ut fra at den ikke vil gjøre det i 1970-åra.

Vi regner med at alle tilhengere av populismen som i første rekke er ute etter sannheten, ei riktig linje, heller ikke frykter å stå sammen med kommunistene av redsel for at deres teori skal vise seg uholdbar.

Marxismen, populismen og arbeiderklassen

«Men borgerskapet har ikke bare smidd de våpen som bringer det selv døden, det har også frambrakt de menn som skal bruke disse våpnene — de moderne arbeiderne, p r o l e t a r e n e .»

I synet på arbeiderklassen og dens rolle finnes det helt avgjørende skillelinjer mellom marxismen og populismen. Det er uråd å akseptere begge de to ideologienes analyse samtidig. Hvis man aksepterer populismens syn, så er man ikke marxist, og omvendt. I den følgende artikkelen skal vi ta for oss uoverensstemmelsene i analysen av arbeiderklassen, gjendrive populismens uvitenskaplige synspunkter og påvise at marxismen fortsatt har full gyldighet. En dristig målsetting — javel, men hvis du har tålmodighet til å følge resonnementet så tror vi at du vil finne ut at den er på sin plass.

MARXISME MOT POPULISME

Forfatteren av denne artikkelen har valgt Hartvig Sætras bok: Populismen i norsk sosialisme, som hovedkilde for populismens synspunkter på arbeiderklassen. Han mener det rettfærdiggjøres av at mange populistere har opphøyet Sætra til ideolog, og dessuten står for mesteparten av det Sætra skriver.

Med Sætra som utgangspunkt finner vi en lang rekke motsigelser mellom marxismen og populismen:

Om verditeorien:

Sætra benekter Marx' verditeori, og sier at den er uholdbar, at det økologiske begrepsapparatet har foreldet den osv. Ut fra denne tesen kommer han til at utbyttinga i de rike land ikke er økonomisk, men miljømessig. Derfor er kamp mot dyrtid og for høyere lønn, tilslørende og revisjonistisk(!).

Om utbytting og imperialism:

Arbeiderklassen i de rike land deltar i utbyttinga av u-landa, landsbygda og framtida, fortsatt i følge Sætra.

Om klasseanalysen:

I stedet for begrepet arbeiderklassen, settes begrepet arbeidsfolk, som omfatter det marxistene ville kalle arbeiderklassen, halvproletariatet og småborgerskapet. Det blir hevdet at Marx' tese om klassesystemets forenkling ikke holder stikk, og at hovedmotsigelsen nå går mellom tekno-

kapitalisme og arbeid/natur (ressurser), og at industriarbeiderklassens betydning minker.

Sætra vil kalle seg marxist, og han mener sjøl at hans linje er forenlig med marxismen, bare man frigjør marxismen for «dogmatiske» og foreldete» teser.

De norske marxist-leninsitene har aldri gjort seg til talsmenn for at marxismen i dag skal inkludere hvert ord Marx har skrevet. Marxismen er ei rettesnor for handling og ingen religion. Derfor er vi innstilt på å analysere det norske samfunnet på et marxistisk grunnlag og *samtidig* være i stand til å se ting som har forandret seg siden Marx' tid. Når vi vender oss mot de populistiske tesene ovenfor er det såleis fordi vi anser at de er feilaktige, og at den «foreldete Marx» hadde et langt mer vitenskapelig syn på arbeiderklassen og utbyttinga enn den populistene legger for dagen.

VERDITEORIEN

«La oss starte i dei primære ledd som ekstraherer lagerressursane, t.d. med oljeselskapa. Det finst mange fenomen i oljeutvinningsindustrien som ikkje på nokon måte kan forklarast ut frå at oljen ingen egenverdi har, og at all verdi er skapt av arbeidarane i denne industrien. Ein marxist som opererer i den tradisjonelle økonomien, vil lett finne ut, dersom han er ærleg, at her er noko som ikkje stemmer.» Populismen . . . s. 88-89)

«Reknestykket går slett ikkje opp, dersom ein baserer dei på grunnformlane hos Marx utan å rekne med dei fundamentale endringane av produktivkreftene og produksjonsformene som vår tid har skapt.» (samme sted)

Konklusjonen er klar: Verditeorien holder ikke lenger, økologien har gjort den gammeldags.

Det eneste Sætra har lest av Marx er tydeligvis det som er gjengitt i E. Fishers: «Hva Marx egentlig sa». Hans viten om verditeorien er i alle fall så forbløffende spinkel at det kan være grunn til å minne om hva Marx *egentlig* sa.

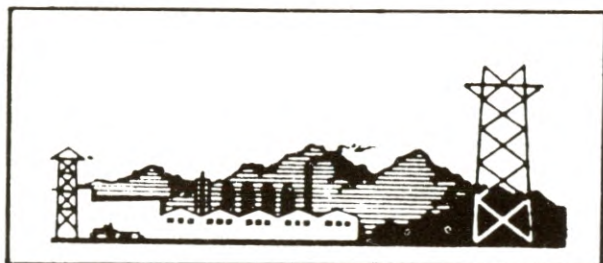
«En tings anvendbarhet gjør den til en bruksverdi Bruksverdien danner rikdommens materielle innhold, hva for en samfunnsmessig form den enn måtte ha. I den samfunnsmessige form som vi her skal undersøke, utgjør den samtidig den materielle bæreren av bytteverdien.

Bytteverdien opptre framfor alt som det kvantitative forholdet, den proporsjonen som en bruksverdi byttes mot et annet slag bruksverdi, . . .

Ser man bort fra varenes bruksverdi, så gjenstår bare en (felles sammenliknbar) egenskap, nemlig at de er produkter av arbeide . . .

Varer, som inneholder like store arbeidskvanta, eller som kan framstilles på samme tid, har derfor samme verdi.» (Kapitalet, första boken, s. 32,33,34,35.)

Det som gjør det mulig å sammenlikne så forskjellige bruksverdier som ei synål og en bil er at de begge er produkter av arbeid. Det er nedlagt for-

skjellige mengder arbeid i dem og derfor gir det mening å si at «denne bilen representerer en verdi som er 20 000 ganger større enn den nåla.» Men ut fra bruksverdi kan de ikke sammenlignes kvantitativt — eller virker det ikke pussig om vi skulle angi noyaktig hvor mange ganger nyttigere ei synål er enn en bil når det gjelder å sy i knapper?!

For malmen i jorda er tilført den nødvendige mengden arbeid som gjør den brukbar for menneskene — gjør den til en bruksverdi — så har den ingen *verdi* i denne forstand. Den har derimot en potensiell verdi som gjør det mulig å handle med skjerp, malmeier osv. Og den potensielle verdien var Marx sjolsagt fullt ut klar over. Her gjelder prinsippielt det samme for utvinning av kull som for utvinning av olje. Sætra tar feil, utvinning av olje har ikke tilført ett gram nye aspekter til verditeorien enn det som allerede lot seg lese ut fra malmutvinning.

Også for malmens vedkommende gjelder at det ikke finnes uendelige mengder av den på jorda. Også malmen er en nyttekilde for menneskene som ikke er skapt av mennesker osv. Og for malmen, som for oljen — det må menneskelig arbeid til for å omvandle den til en virkelig bruksverdi.

Malmens verdi (bytteverdi) regnet Marx som et direkte uttrykk for den mengde arbeid som skulle til for å utvinne den og føre den fram til markedet. Hvis ikke Marx' teori lar seg anvende på oljeutvinning, så holder den ikke stikk for malmutvinning heller, og hvis den lar seg bruke på malmutvinning, så er den like god når det gjelder utvinning av olje. Marx og Engels viser med klare fakta hvordan gull- og solvprisen svingte etter hvor mye arbeid det skulle til for å frambringe disse metallene. Blant annet hvordan gullprisen gikk i været da man ble tvunget til å ta mer arbeidskrevende metoder i bruk, og hvordan solvprisen sank etter lettligjengelige funn som krevde forholdsvis mindre arbeid. (*Kapitalet* s. 123 n 108)

Prinsippielt er det det samme som skjer i moderne oljeutvinning. Men det nedlagte arbeidet må ikke utelukkende måles i antall arbeidstimer på boreriggen. Jernarbeiderne som lager utstyret, geologene som undersøker jordskorpa osv. inngår også i det sosialt nødvendige arbeidet for å fram-

bringe olja. Norske sjøfolk i tankflåten er blant dem som skaper verdier i oljeindustrien.

Nå kan populistene innvende at olja selges til overpris. Og det kan godt tenkes. Men det er ikke noe nytt. Karl Marx analyserte også slike tilfelle, og påpekte at det ikke av den grunn ble tilført produktet noen ny verdi. Det som skjer i et slikt tilfelle er at noen kapitalister sikrer seg større profitt på bekostning av andre kapitalister. Dette er satt i system under monopol-kapitalismen, hvor monopolene presser andre vareprodusenter ut av markedet ved på den ene sida å høye råvareprisen og på den andre sida konkurrere i detaljprisen. Men alt dette er i samsvar med Marx' sin verditeori. Akkurat som på hans tid, eller to tusen år før, er det også i dag det menneskelige arbeidet som skaper verdiene. At visse finansfyrster har utviklet et system for å samle verdiene i sine hevder forandrer ikke på dette.

Sætra går seg vill i begrepene og klarer ikke å skille mellom bruksverdi og bytteverdi og derfor klarer han ikke å forstå verditeorien. I neste avsnitt skal vi påvise utbyttinga i Norge ut fra den «gammeldagse» teorien. Vi tror at leseren vil finne ut at sjøl om mye har blitt annerledes siden 1860, så er kapitalen fortsatt den samme gamle: Den kan ikke leve uten å stjele merarbeid.

UTBYTTING

«Utbyttinga av arbeidarklassen i dei rike land er ei miljømessig (økologisk) utbytting først og fremst, og ikkje som tidlegare ei vesentlig økonomisk utbytting.» H. Sætra, Populismen . . .

Ingen bevisføring naturlig nok. Ingen tall eller data som i det minste kunne antyde at denne konklusjonen er riktig. Bare slenge ut påstanden og la andre ha arbeidet med å undersøke den. Slett ikke utypisk for visse typer populistar.

Men for vitenskapelige sosialister går det ikke an å komme med en kontra i samme stilen. Vi får til med å se på de tallene som Sætra ikke vil (tor) se på.

Norsk statistikk er ikke laget for å avsløre utbyttinga. Den er tvert om laget for å fordunkle den. Et typisk eksempel er begrepet «Bruttonasjonalprodukt» som til og med regner med at forsikringsselskapene tilfører samfunnet verdier! Men likevel går det an å få et bilde av utbyttinga som baserer seg på virkelige tall og ikke har for store usikkerhetsmomenter.

Gjennomsnittlig selges en vare til sin verdi. Det gjelder sjølsagt ikke hver enkelt vare, men samfunnsmessig sett. Kapitalisten sikrer seg profitten som regel ved å selge en vare til sin verdi. Arbeideren får gjennomsnittlig utbetalt i lønn hva som i et gitt samfunn skal til for å opprettholde leve-måten og føre slekta videre. Differansen mellom varens verdi og arbeids-lønna er merverdien.

Denne merverdien er slett ikke det samme som det overskuddet bedriftene opererer med i regnskapene.

Merverdien fordeles til kapitalisten sjøl, grunneieren, banken, forsikringsselskapet, gjennom selskapets skatter og avgifter til staten og til handelskapitalistene. Dessuten er en del av arbeidernes bruttolønn i realiteten kamuflert merverdi som ekspropieres av felleskapitalisten, staten, gjennom direkte og indirekte skatter. Akkurat i denne sammenhengen har det ingen interesse hvordan merverdien fordeles mellom gribbene og heller ikke hvordan de bruker den (personlig luksusforbruk, nyinvesteringer, ansettelse av uproduktive arbeidere osv.).

I Statistisk årbok opereres det med begrepet bearbeidingsverdi. Det er den totale markedsverdien av produktene fra den samla norske produksjonen ved leveranse fra fabrikk med fradrag av omkostninger til råstoff, brensel etc. I dette tallet finner vi lønningene, kapitalistprofitten, jordrenta, osv. Det som mangler er profitten i salget, fordi det er priser *til* engros det dreier seg om.

Grovt regnet er merverdien lik bearbeidingsverdien minus arbeidslønningene. Men vi må gjøre fire justeringer:

1. Endel av funksjonærene skaper faktisk verdi og deres lønninger må også trekkes fra.
2. Salgsprofitten (engros og detalj) må legges til.
3. Arbeidernes og de produktive funksjonærenes skatter til staten må tas i betraktning.
4. Avskrivninger på maskiner, bygninger etc. må trekkes fra.

Siden dette ikke er et forsøk på å få et helt eksakt tall på utbygtinga, men mer et forsøk på å vise dens omtrentlige størrelse, tillater vi oss å foreta et anslag på størrelsen av disse faktorene.

ad.1. Om en regner mesteparten av teknikerne og fjerdeparten av kontorfunksjonærene kommer en til i underkant av 1/3 av funksjonærene som produktive.

ad.2. Med engros- og detaljhandelsprofitten sammenlagt er det ikke grovt å regne et gjennomsnitt på 30% av bruttoproduksjonsverdien.

ad.3. Det er ikke grovt å regne et gjennomsnitt på 35% direkte og indirekte skatt. (Tilsvarende inntektsskatt på under 25%.)

ad.4. Vi anslår avskrivningene til 10% av bruttoverdien. Med tall fra 1967, Statistisk årbok 1969, tabell 149, får vi:

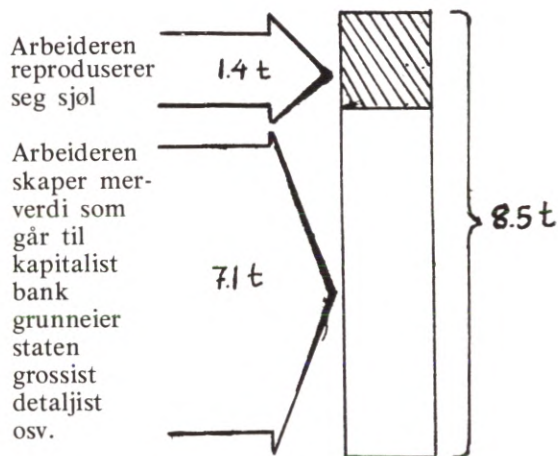
Bearb.verdi	16,8 milliarder kr.	
Arb.lønn	6,1	»
Funk.lønn (se 1)	0,7	»
Salgsprofit	12,0	»
Skatt arb.	2,3	»
Avskrivninger	4,0	»
Lønn ÷ skatt	$6,8 \div 2,3 = 4,5$	m.a. kr.
		br.prod.verdi 40,0

Totalverdien: $16,8 + 12,0 + 2,3 \div 4,0 = 27,1$ milliarder kr.

Merverdi = $27,1 \div 4,5 = 22,6$ milliarder kr.

Konklusjon: Gjennomsnittlig skaper norske industriarbeidere verdier som er 5 ganger større enn det de får utbetalt i disponibel lønn. Ut fra dette er det intet mindre enn absurd å påstå at norske arbeidere ikke er utbytta.

Hvis vi ser på hva det betyr i arbeidstimer blir forholdet enda mer grelt. Da betyr det at en arbeider i løpet av en arbeidsdag arbeider 1,4 timer med å reprodusere seg sjøl og 7,1 timer med å skape profitt til kapitalisten, banken, forsikringselskapet, opprettholde overvåkingspolitiet, militærapparatet osv.

(figur 1)

Sætras påstand om at den økonomiske utbyttinga ikke lenger spiller noen rolle skulle dermed være såpass likvidert at man skal være en god advokat for monopolkapitalen om man skal få ærlige folk til å tro på den.

Likevel finner vi det nødvendig å møte en del motargumenter som vi venter vil bli reist. Vi gidder ikke å møte dem som krangler på tallene. De har vår fulle støtte til kravet om skikkelige statistikker over utbyttinga fra Sentralbyrået, sjøl om vi ikke tror kravet vil fore fram.

En innvending som vi ser er: «Skattene kan da ikke regnes som utbytting, de kommer jo alle til gode.»

Her er det nødvendig å minne om hvilken klasse som har makta i staten, nemlig monopolborgerskapet. Det er det som bestemmer hvordan midlene i realiteten skal forvaltes. Det benytter sitt diktatur til f.eks. å stanse bevilgninger til grendeskoler og til å kanalisere milliardbeløp inn under storbankenes vinger. Det faktum at det finnes bevilgninger til sosiale formål

endrer ikke en tøddel på makta over midlene. For arbeideren ved bandet spiller det f.eks. ingen som helst rolle om en kapitalist gir bort en del av sin profitt til en og annen vitenskapsmann. Sett fra arbeidernes synspunkt er og blir det verdier som er tatt fra hans arbeid og stilt til en annen og fiendtlig klasses disposisjon.

Neste innvending: «Men også en sosialistisk stat akkumulerer kapital fra produksjonen, som er skapt av arbeiderne, er ikke det også utbytting?»

Igjen et spørsmål om klassekarakter. Under sosialismen er det ikke en liten klasse av privatkapitalister som forvalter disse verdiene, men flertallet av befolkninga ved arbeiderklassen. Dermed er det verdier som den enkelte yter til sin egen klasses felles beste, og ikke til monopolenes forgodtbeholdende. Det er et helt grunnleggende skille. Videre er akkumuleringa fastsatt av arbeiderklassen og folket og slett ikke av finansyrstene. Det er et annet grunnleggende skille.

Så finnes det dem som sier: «Men arbeiderklassen har stort sett det den trenger til livets opphold i dag, den gir en god dag i om en del verdier tar en annen vei.» Eller Sætra: «Dyrtidsparolen er revisjonistisk.» (Dette sa han riktignok lenge før Folkebevegelsen, som han setter høyt, hadde trukket inn matvareprisene som et viktig argument i EEC-debatten.)

Men vi vil spørre: Hva kommer de tiltakende streikebølgene i Vesten av om folk stort sett er fornøyd? Hva kommer det av at det blir stadig vanskeligere for LO-ledelsen å få gjennom tariffoppgjørene med flertall? Jo, det kommer av at folk fortsatt lever av mat og bor i hus og trenger penger for å leve. Når så utsvettinga øker i industrien, prisene og husleiene øker og lønna blir lenger etter, så er ikke utbyttinga noe teoretisk spørsmål lenger, men en helt levende realitet. Det er det Marx mener når han sier at motsigelsen mellom arbeid og kapital er uforsonlig.

Når det gjelder dyrtidas betydning for å skjerpe utbyttinga vil vi bare referere til at de siste ti åra har konsumprisindeksen steget med 23% mer enn engrosprisindeksen, mens de tidligere fulgte hverandre nokså tett. (NOS, Årbok 1970) Det betyr at det tas inn stadig mer profit via prisene enn før.

Når det gjelder den miljømessige undertrykkninga, så blir den behandla i en annen artikkel. Men etter det vi har slått fast om den økonomiske utbyttinga finner vi det meningsløst av populistene å sette disse to tingene opp mot hverandre. De er begge en del av monopolenes undertrykking av folket, sjøl om vi vil hevde at det er den økonomiske utbyttinga som utgjør fundamentet. (Om ikke arbeideren var tvunget til å selge arbeidskrafta si, behøve han heller ikke utsettes for en del av det helsefarlige industrimiljøet.)

Dessuten er det direkte uhistorisk å late som om miljødeleggelsene er noe nytt. Når man hevder slikt, kan man umulig kjenne til forholda i arbeiderghettoene i slike byer som Manchester og Birmingham i midten av forrige århundre. For populistene som ønsker å fylle et hull i sin viten anbe-

faller vi på det varmeste en bok som heter Kapitalen av en viss K. Marx, som har mange eksempler på dette.

ARBEIDERKLASSENS LEDENDE ROLLE

«Omgrepet *arbeidsfolk* brukt som den forande kraft i samfunnsomforminga, er sentralt i populistisk sosialisme, og skil denne floya frå marxismen-leninismen og det kontinentale sosialdemokratiet.» Sætra s. 119.

Hva mener så Sætra med *arbeidsfolk*? Grensene for begrepet er ikke klare og entydige, siden «det ikkje gagnar arbeidet for sosialismen å skilje folk etter ein bastant svart-kvitt-tankegang,» som han sier. Han regner imidlertid opp en del grupper som vise. at han mener omtrent det samme med «arbeidsfolk» som det marxist-leninistene regner til det arbeidende folket — industriarbeiderklassen, den øvrige arbeiderklassen, halvproletariatet, småborgerskapet i bygdene og byene. Se klasseanalysen i Røde Fane nr. 1.

Hvor går så skillelinja mellom Sætra og marxismen-leninismen her? Den gjelder synet på arbeiderklassen og dens rolle. Marxismen-leninismen hevder at arbeiderklassen er den mest revolusjonære klassen, at den norske revolusjonen i første rekke vil være dens verk, og at uten dens ledelse vil den norske revolusjon bli fort på avveier og mislykkes. Sætra hevder, riktig nok indirekte, særlig i sin spesielle framstilling av norsk historie (s. 22/25), at et parti som særlig bygger på arbeiderklassen vil splitte opp folket og føre samfunnsomforminga på avveier. Mens arbeiderklassen bare kan bli en ekte kraft i samfunnsomforminga om den utvikler nye former for kamp enn dem den har utfoldet i historia, er «bygdefolket» en helt igjennom pålitelig kraft som vil sikre samfunnsomforminga ved rett og slett å utvikle sin kamp i den retningen den alltid har fort den. («nytt lønnsbegrep», s121 ff.)

Igjen kan det bare bli tale om å støtte det ene eller det andre synet — Sætras syn eller marxismens syn.

Marxismen hevder at arbeiderklassen — ut fra sin samfunnsmessige stilling — har en rekke fortrinn som gjør at bare den kan innta den ledende rolle i revolusjonen.

- Den er eiendomslos, har «bare sine lenker å miste.»
- Ingen annen del av folket er så sterkt konsentrert som den.
- Den står for den mest framskredne form for produksjon.
- Den er stilt direkte overfor klassefienden.
- Den er en klasse i framgang, vokser i antall.

Røde Fane nr. 1 regnes følgende grupper til arbeiderklassen eller proletariatet (synonyme betegnelser): industriarbeiderne, arbeiderne i transport og samferdsel, arbeiderne i varehandelen, undervisning, helsestell og andre tjenesteytende yrker, arbeiderne i stats- og kommuneadministrasjonen, og de fåtallige lønnsarbeiderne i landbruk og fiske. Til sammen utgjør disse gruppene 70% av befolkningen.

ARBEIDERKLASSEN HAR BARE SINE LENKER Å MISTE

Arbeiderklassen er frarøvet enhver eiendom. Den kan bare oppnå frihet og trygge sine vilkår varig ved å erobre eiendommen over produksjonsmidlene fra borgerskapet og bevare den i sine hender som *klassens* samfunnsmessige eiendom, og oppheve privateiendommen.

Småborgerlige sosialister drømmer om å bevare privateiendommen også under sosialismen, ved å bevare småproduzentenes eiendom over sine egne produksjonsmidler eller innføre arbeidernes eiendom over deres «egne» fabrikker.

Historia viser at «småproduksjonen *avler* kapitalisme og borgerskap, uavbrutt, daglig, hver time, spontant og i masseomfang . . . » (Lenin: Radikalismen). Småproduksjon er det historiske opphavet til kapitalismen, og den er like mye en evig kilde til kapitalisme og borgerskap under sosialismen. Småproduzentene «*kan en ikke fordrive, ikke undertrykke,*» sier

Lenin (s.st.), «dem må ei forlikes med, dem kan (og må) en bare gjennom et langvarig langsomt og forsiktig organisert arbeid omdanne og oppdra på nytt». Et av de viktigste grunnlagene for sosialismens styrke i Kina er nettopp arbeidet for å oppheve småeiendommen og småproduksjonen på landsbygda ved å utvikle den samfunnsmessige eiendommen av produksjonsmidlene på stadig høyere nivåer gjennom folkekommunene. I denne opphevinga av småeiendommen vil den eiendomslose arbeiderklassens idéer være drivkrafta også for småeierne.

Opphevinga av privateiendommen i småproduksjonen er i interessene både til arbeiderklassen og massene av småprodusenter. En ny kapitalisme og et nytt borgerskap er en trussel mot begge disse gruppene. Derfor er det også mulig å nå dette målet med støtte og oppslutning fra småprodusentene sjøl. Men det er den eiendomslose arbeiderklassens ideer og ikke de ideene småprodusentene utvikler som småprodusenter som vil være drivkrafta i denne utviklinga.

Konsekvensene av arbeiderkollektivenes eiendom av «sin» fabrikk er diskutert i Røde Fane nr. 2 («Anarkismens falllitt i spørsmålet om eiendommen»). Eksemplet Jugoslavia forteller at et slikt system innebærer at en opprettholder den kapitalistiske markedsøkonomi, konkurranse mellom de forskjellige fabrikker, store og voksende lønnsforskjeller og arbeidsloshet. tema 1971.) Systemet bevarer kapitalismen, gir fritt spillerom for borger skapet og utvikler nye borgerlige skikt, som arbeiderklassen bare kan frigjøre seg gjeldende gjennom nye revolusjonære kamper.

(Se Bo Gustafssons forord i Socialkapitalismen).

ARBEIDERKLASSEN ER DEN MEST REVOLUSJONÆRE KLASSE

«Men industriens utvikling ikke bare vokser proletariatet, det blir trengt sammen i store masser, det vokser i styrke og føler mer denne styrken.» (Manifestet)

I den håndverksmessige småproduksjon og småproduksjonen på landsbygda er det svært få sysselsatte pr. produksjonsenhet. I industrien er arbeiderklassen stuet sammen i hundreder og ofte tusener på hver sin fabrikk. Dette gir arbeiderklassen en uomtvistelig større styrke enn de andre klassene. Det skaper grunnlaget for klassesolidaritet — på en arbeidsplass er det svære antall arbeidere som har sin skjebne knyttet sammen av det eierinteressene foretar seg overfor dem.

Når kampen blusser opp, er det et tilsvarende antall arbeidere som går til enhetlig aksjon for sine interesser. Kapitalisten må slå ned og lamme hele denne gruppa for å stanse kampen.

Utviklinga av storindustrien, avskaffelsen av frikonkurrensekapitalismen og monopoliseringa av kapitalen har knyttet stadig flere arbeider til samme skjebne. Konsentrasjonen gjør arbeiderne til en langt større makt overfor kapitalismen enn småprodusentene noen gang kan bli.

ARBEIDERKLASSEN STÅR FOR DEN MEST FRAMSKREDNE PRODUKSJON

Arbeiderklassen er uatskillig knyttet til industrien, som er sjolve grunnlaget for kapitalismen, og grunnlaget for det norske kapitalistiske samfunnet. Med sitt arbeid skaper de den overveiende del av verdiene i det norske samfunnet.

De er dermed stilt direkte overfor folkets sterkeste fiende, og kan lamme grunnlaget for herskerklassens samfunnmessige stilling. En revolusjon som ikke mobiliserer denne krafta mot fienden kan bare komme til i drømmene til «sosialister» som av all kraft «ønsker» seg en «samfunnsomforming.»

Arbeiderklassen må være grunnlaget også for sosialismen. Bare den er i stand til å utvikle en produksjon som kan skape de verdiene som skal til for å utvikle en sjølberga økonomi som kan sikre landets uavhengighet fra imperialismen og den internasjonale kapitalismen.

ARBEIDERKLASSEN VOKSER I ANTALL

Fra 1948 til 1966 gikk f.eks. sysselsettinga (lønsarbeid) i jordbruk ned med 3/4, fra 12 til 3% av den totale sysselsettinga.

Samtidig økte sysselsettinga i industri (industri, bergverk, bygg, anlegg) og samferdsel (sjøtransport og annen transport og ferdse) fra hhv. 36 til 37,5 og fra 11 til 12,5%. Sysselsatte i varehandel og tjeneste økte fra 41 til 47%. Det siste tallet omfatter også lønnstakere som ikke står i den samme samfunnmessige stilling som arbeiderklassen.

Sysselsatte totalt økte fra 930.000 til 1.114.000 i perioden.

Tallene viser at arbeiderklassen som helhet vokste sterkt i perioden. Også kjerna i arbeiderklassen, arbeiderne i industri og samferdsel, økte så vel absolutt som relativt: For første gang utgjorde denne gruppa halvparten av lønnstakerne.

SMÅBORGERSKAPET

Småborgerskapet er en døende klasse. Det representerer ikke noe alternativt samfunnssystem, slik som arbeiderklassen gjør det. Det har bare muligheten til å velge mellom samfunnssystem som andre klasser har makta i og holder oppe, enten monopolkapitalens diktatur eller proletarietets diktatur. Fordi de er små eiendomsbesittere har de en viss redsel for sosialismen. Den kan riktignok overvinnes, men den er der. Det gir opphavet til småborgerlig vakling. På den andre sida har framveksten av monopolborgerskapet og imperialismen gjort det borgerlige diktaturet uutholdelig for småborgerskapet. Derfor går småborgerskapets utvikling som oftest i stadig mer progressiv retning.

Vi skal se på to fakta som viser at småborgerskapet er døende, og raskt døende.

Sjølstendige yrkesutøvere

(Kilde: NOS, Årbok 69, tab. 15 og NOS, Hist.stat. 68 tab. 54)

1948	1966	
437 000	293 000	∴ ÷ 144 000)
I % av yrkesbefolkninga:		
31,5%	20,7%	∴ ÷ 10,8%)

Tabellen omfatter alle sjølstendige og derfor også alle kapitalister minus byråkratkapitalistene, rentenistene og forsørgede kapitalisttyngel. Den inneholder også alle småborgere med unntak av lønnstakere med småborgerlig stilling. Denne sammenblandinga skaper sjølsagt et visst usikkerhetsmoment, men svingningene innafor det lille borgerskapet (ca. 5% av yrkesbefolkninga) er ubetydelige, så tilbakegangen beskriver i all hovedsak en sprangartet likvidering av de små eiendomsbesitterne som egen klasse. At framtida ikke ligger hos dem skulle gi seg ganske klart. Årlig tappes småborgerskapet for tusener av folk som forsvinner ned blant de eiendomslose atbeiderne. Årlig tappes taper de økonomisk og politisk styrke i forhold til sin bitre fiende, monopolborgerskapet.

Som produksjonsform er også småeiendommen så tilbakeleggende at den ikke byr på noen framtid for et moderne industrisamfunn.

Den viktigste delen av småborgerskapet i Norge, nemlig de sjøleieende, ikke-kapitalistiske, fiskerne og bondene, er også i tilbakegang. Et par figurer i artikkelen om landsbygda viser dette. Fra 1949 til 1969 er antallet bruk redusert med over halvparten, fra 345 000 til 154 000. Antallet bruk under 5 ha er redusert med 35% de siste 10 åra. Dette skulle vel i tilstrekkelig grad vitne om småborgerskapets utdøen!

Når vi har slått fast at en doende klasse som er basert på småeiendom ikke er og ikke kan være noen hoveddrivkraft i en revolusjonær omdanning av samfunnet, må vi øyeblikkelig gå over til å slå fast hva slags kraft småborgerskapet og spesielt bondene og fiskerne kan bli.

Vi marxister har alltid rettet oss skarpt mot alle som under dekke av revolusjonære fraser avskriver småborgerskapet, og spesielt bondene og fiskerne som arbeiderklassens meget nære allierte. Vi mener at det er helt nødvendig for arbeiderklassen å vinne disse laga for at revolusjonen skal seire. Vi mener videre at det er fullt mulig, siden at antagonismen mellom monopolborgerskapet og disse laga daglig blir skarpere. Arbeiderklassen er liksom bondene og fiskerne imot gjeldstrykket, dyrtida og avfolkninga. Dessuten vil den sosialistiske revolusjonen nettopp frigjøre de arbeidende massene på landsbygda fra disse åkene.

ARBEIDERKLASSEN OG IMPERIALISMEN

Vi har tidligere diskutert Sætras tese om at «utbyttinga av arbeiderklassen i dei rike land er ei miljomessig (økologisk) utbytting først og fremst, og ikkje som tidlegare ei vesentleg økonomisk utbytting.» (Sætra s. 92)

Denne tesen har en annen side, nemlig den sida at arbeiderklassen hevdes å ta del i den imperialistiske utbyttinga av u-land, utkantbefolkning og framtidens ressurser. «Sjølve varekonsumet og ressurs-konsumet som arbeidarar, bønder og fiskarar i Norge kan nyte godt av, er delvis overkonsum sett i global og framtidig målestokk. Her vil fiskarar og bønder, og især folk som lever av yrkeskombinasjoner og hauster reproduktive ressurser, vere «utbyttrar» i langt mindre grad enn den urbane befolkninga.»

Anførselstegn kan være gode å ty til, men det fjerner ikke kjerna i Sætras påstand om arbeiderklassen som imperialistiske utbyttere.

Vi skal her bare drofte forholdet mellom arbeiderklassen og imperialismen i vanlig forstand.

Grunnlaget for sin fantastiske påstand finner Sætra hos sosiologen Andre Gunder Franck, som han av en eller annen grunn finner på å kalle marxist. Gunder Francks teorier går ut på å framstille forholdet mellom utbyttere og utbyttede i verden som et forhold mellom metropol/satelitt. De rike land, også arbeiderklassen i de rike land, utbytter de fattige land. Byene i de fattige land, iberegnet byenearbeiderklasse, utbytter landsbygda i de fattige land. De mindre fattige delene av landsbygda i de fattige land utbytter de fattigste delene i de fattige land. Osv.osv.

Hovedmotsigelsen i alt dette er i følge Sætra: «Motsetninga mellom teknokapitalen på den eine sida og arbeid og natur (ressursar) på den andre. (Sætra s. 107)

I forhold til dette blir «det klassiske marxist-leninistiske skjemaet farleg — ikkje fordi det er grunnfalskt, men fordi det er ufullstendig,» sier Sætra.

Som vi har sett flere ganger, er det heller Sætras forståelse av marxismen-leninismen som er ufullstendig. Derfor blir også hans skjemaer grunnfalske.

Marxist-leninistene hevder at det er fire motsigelser i verden i dag som er viktigere enn alle andre,

- motsigelsen mellom de undertrykte nasjoner på den ene sida og imperialismen og sosialimperialismen på den andre.

- motsigelsen mellom proletariatet og borgerskapet i de imperialistiske og sosialimperialistiske land.

- motsigelsen mellom de imperialistiske og sosialimperialistiske og mellom de imperialistiske land innbyrdes.

- motsigelsen mellom de sosialistiske land på den ene sida og imperialismen og sosialimperialismen på den andre.

Av disse motsigelsene er hovedmotsigelsen — motsigelsen mellom verdens undertrykte nasjoner og imperialismen og sosialimperialismen. Utviklinga av denne motsigelsen får innflytelse på hver enkelt av de andre motsigelsene.

Dersom Sætras tese hadde hatt noe for seg, ville seire for verdens undertrykte folk i kampen mot imperialismen vært en *trusel* mot arbeiderklassen i de kapitalistiske og imperialistiske land. Slike seire ville jo true deres interesser som utbyttere. Omvendt ville seire som arbeiderklassen i disse landene vant over borgerskapet være en trusel mot de undertrykte nasjoner og deres folk. Det ville styrke en del av deres utbyttere.

Vi trur faktisk Sætra oppfatter dette omtrent på denne måten. Han mener helt oppriktig at arbeiderklassen må overtales til å gå nye veier, være forberedt på ideologiske offer i form av nedskjæring av overforbruket i solidaritet med u-land, dersom de vil unngå å bli overfalt av verdens sultne horder. Hans grønne kampanje Unneberg har i den siste tida før folkeavstemninga kommet med helt parallele appeller til den norske arbeiderklassen om at et nei til EEC er ja til solidaritet med utkant-Norge, dvs. ja til senket «vekst» og senket konsum, i hvert fall et stykke ut i framtida.

Hvordan er det i virkelighetens verden?

De indokinesiske folkenes kamp mot USA-imperialismen har fort fort til det ingen borger i noe land hadde drømt om for 10 år siden: USA's stilling som ubestridt og evig verdensherlker er blitt underminert. Borgerskapet og deres regjeringer i alle land ser seg i dag febrilsk omkring for å finne imperialiststater eller imperialist-allianser å støtte seg til for å sikre sine verdensinteresser og sikre forsvaret av sine utbytterinteresser innenlands. I tillegg tar de på seg vennlige ansikter for det store sosialistiske Folkets Kina, for å inngå avtaler og utsette kampen mot sosialismen til de er blitt sterke nok til å ta den tornen.

Hva har vært rollen til arbeiderklassen i de kapitalistiske land i denne utviklinga? Har den ropt opp i frykt for å miste sine privilegier? Nei, den har støttet de indokinesiske folkenes kamp på alle måter så snart borgerskapet ikke lenger greidde å holde skjult for dem hva som skjedde i Indokina. Har denne støtten kommet i form av henstillinger til regjeringene om å se til å få senket levestandarden til arbeiderklassen for å få slutt på deres utbytting av Indokina og andre undertrykte nasjoner? Nei, den har fått form av hardt press på regjeringene om politisk anerkjennelse og økonomisk støtte til de kjempende nasjonene og brudd med lakeipolitikken overfor USA og USA's quislinger.

Solidaritetsarbeidet har lært arbeiderklassen svært mye. De har trukket lærdommer av regjeringenes vaklevorenhet og halvhjertighet. De har lært mye av den behandlinga det borgerlige voldsapparatet og rettsapparatet har gitt dem som konsekvent har støttet folkene i Indokina.

Arbeidet har påskyndet isoleringa av de indokinesiske folkenes og all verdens folks hovedfiende, og det har styrket arbeiderklassens politiske beredskap.

I denne tida har arbeiderklassen i de kapitalistiske land fort mange harde kamper mot borgerskapet i sine egne land, for å sikre sine livsinteresser — gjennom den revolusjonære oppstanden i Frandrike i 1968, gjennom de tallose streikekampene i USA, England, Tyskland, Italia i 60 og 70-årene. Har de indokinesiske og andre av verdens undertrykte nasjoner sett med frykt og uro på disse kampene? Nei, de er blitt hilst velkommen med glede og begeistring og regelrett feiret i bygatene, i landsbyene og på fronten i Vietnam.

Er det så kanskje slik at folkene i Vietnam holder et vaksomt øye med arbeiderklassen i byene i sitt eget land for å se til at de ikke utbytter det kjempende folket på landsbygda? Nei, der er ikke slik. Istedet er det slik at arbeiderklassen spiller en ledende rolle i kampen — for det første i den politiske og militære kampen foran, ved og bak fronten, for det andre i kampen for produksjon, kampen for å oppfylle folkets livsbehov og behovet for militært materiell i Nord og i de frigjorte områdene.

De indokinesiske folkene og arbeiderklassen overalt i verden som støtter dem, har ingenting å lære av Sætras skjemaer, like lite som andre undertrykte folk og nasjoner. Gjennom kampen har de tilegnet seg en lærdom som Sætra og hans populistler også bør tilegne seg: Kampen retter seg ikke mot den teknokapitalistiske metropol-satelitt-struktur. Den retter seg mot den *klasse* som holder imperialismen oppe, det fåtallige monopolborgerskapet i de imperialistiske og kapitalistiske land, som med militærmakt og politiske utpressningsmetoder holder gående den mest skamløse utbytting og den mest umenneskelige undertrykkelse av hundrevis av millioner mennesker i hele verden. Det er den samme klassen og dens venner over hele verden som utbytter og undertrykker arbeiderklassen, utplyndrer de ar-

beidende bondene og fiskerne og driver bondene fra jorda.

For Sætra er det utopi å tro at den revolusjonære kampen mot denne klassen skal kunne svekke imperialismen. «Marxist-leninistene vil lage revolusjon i så mange land som råd er for å få utjamninga til Dette er utopi, i alle fall dersom den økonomiske og teknologiske veksten i dei rike land skal halde fram.» (Sætra s. 98-99) Nei, Sætra har ikke sett imperialistenes militærapparater og deres hensynsløse nedslakting av dem som våger å reise seg mot undertrykkinga og utplyndringa. For han er den klassen som eier halve verden, som profiterer på utplyndringa og verger seg med folkemord, bare «statsmakter og kapitaleigarar som operer på vegne av teknokapitalen.» (Sætra s. 98) Botemidlet for å få dem på bedre tanker er «ein forpliktande overnasjonal organisasjon» — med «overnasjonal makt» som skal styre verden etter populistisk monster. (Sætra s. 99)

Som de vietnamesiske bondene synger i den svenske visa:

«Vad vill ni vi ska göra

slik världen ser ut?

Avskaffa imperialismen

med FN-beslut?

HVOR KOMMER ARBEIDERKLASSENS LEVESTANDARD FRA?

Vi har vist at arbeiderklassen i de rike land ikke utbytter folkene i de fattige land. Hvordan kan da en norsk industriarbeider ha en lønn som er mange ganger lønna til en arbeider i et fattig asiatisk land?

Arbeidskraftas pris (lønna) er avhengig av hva som skal til å frambringe den under gitte historiske, sosiale og geografiske forhold. Med tempoet i dagens industri trengs økte muligheter for rekreasjon for at arbeidskrafta skal beholde sin produktivitet. Med graden av sentralisering følger økte krav til kommunikasjoner om arbeidskrafta skal komme fram. Ei lønn som en indisk arbeider er nødt til å akseptere ville få en norsk arbeider i opprørsstemning, og den er derfor sosialt og politisk umulig i Norge. Klimatiske forhold av den typen vi har i Norge stiller også høgere krav til oppbevaring av arbeidskrafta om ikke industrien skulle stanse av sjukefravær osv.

Dette forklarer forskjeller. Og i den lønna en norsk arbeider mottar finnes det ikke ett ore av de milliardene som imperialistene trekker ut av de halvkoloniale landa. Tvert om leverer arbeideren mer verdi enn han mottar, som vi tidligere har påvist.

På samme måte utelukkes «teorien» om arbeidernes utbytting av landsbygda. Sannheten er at monopolborgerskapet, som har sitt sete i byene, utbytter landsbygda og utvikler byer som trekker krafta ut av landbygda. En by som Oslo minker stadig sin sjølberging, samtidig som bankene får seg nye palasser. Folk tvinges inn fra landsbygda for å bli arbeidskraft i

byen og prisene i byen skyter i været. Men dette er ikke arbeiderklassens verk. Den imperialistiske byutviklinga er i motstrid både til arbeidernes og landsbygdebefolkninga sine interesser.

Sætras påstand om at arbeiderklassen «utbytter» framtida er absurd. For det første er hele begrepet et misfoster, for det andre er det å frita imperialistene for deres fulle skyld i rovdrifta på naturen. Forøvrig viser vi til artikkelen om økologi et annet sted i Røde Fane.

Konklusjonen er at arbeiderklassens levestandard kommer fra dens eget arbeid, det er deler av verdier arbeiderklassen sjøl har skapt.

IMPERIALISME OG ARBEIDERARISTOKRATI

Imperialismen verken kan eller vil bestikke hele arbeiderklassen som Sætra påstår. Derimot både kan den og vil den bestikke enkelte «arbeidsledere», og den har gjort det siden den oppsto. På den måten har den skapt et tynt sjikt av arbeideraristokrater som er lojale mot herskerklassen og går dens ærend i arbeiderklassen. Ut av dette sjiktet har det vokst et fåtall særlig privilegerte ledere som sjøl inntar monopolborgernes sosiale stilling. Dette har vi nevnt i Røde Fane nr. 1, så vi fører ikke den diskusjonen videre her. Vi bare minner om den for å peke på ei side ved samfunnet som Sætra overhode ikke har noen forståelse for. Dermed gjør han også imperialismens bestikkelse av et fåtall arbeideraristokrater til en bestikkelse av hele klassen, og dermed setter han sakene på hodet.

Og hans kardinalfeil slår da også ut i vurderinga av DNA (s. 176). Sætra innbiller seg at det er «godt håp» for DNA dersom det eksisterer et alternativ til venstre for partiet. Han innser med andre ord ikke hva slags folk som har ledelsen i DNA og hvilken klasse de er knyttet til. Denne ledelsen ønsker ikke på noen måte å gå til venstre. Om den opererer med «venstre»-fraser er det for å spre illusjoner. Alle praktiske eksempler viser at den fører en gjennom råttten og pro-monopolistisk politikk.

UTEN KLASSEANALYSE

Det vi ser av Sætra når det gjelder den viktigste samfunnsklassen, arbeiderklassen, er bare en del av hans totale forvirring. Han har simpelthen ingen klasseanalyse. Han innser ikke at det norske samfunnet er diktert av monopolkapitalen, derfor skriver han også så lite om den. Derfor ser han ikke bankene for bare trær når han bare begir seg ut på landsbygda.

Det ville føre for langt her å fortelle om alt det Sætra ikke ser av monopolkapitalens makt i Norge. Vi viser til Røde Fane nr. 1, Kontrast nr. 6 og 7, 1971 for dem som ønsker flere fakta og mer analyse. Likevel vil vi minne om en del ting som burde være elementært for folk som kaller seg sosialister.

- x De 5 største forretningsbankene har en forvaltningskapital som går opp mot et norsk statsbudsjett.

- x De 500 største bedriftene i Norge hadde i 1966 en års-omsetning som utgjorde 50,7% av totalen. I 1969 var tallet 59,1%.

- x De 5 største industriselskapene i 1970 hadde en omsetning som var mer enn 35% av den totale omsetninga for de 30 største.

- x Ca. 15 menn i bankene og monopolselskapene utgjør en indre kjerne med innflytelse i nøkkelleddene i norsk næringsliv.

- x Den største forretningsbanken, Creditbanken, har nær tilknytning til bedrifter som Elkem-Spigerverket, Hydro, Akergruppa osv. De fem-seks største bankene kontrollerer på samme måte et finansimperium som griper avgjørende inn i hele det daglige livet i Norge.

- x Monopolene har sine direktører fast plassert i de viktigste statlige foretakene og disponerer der ytterligere milliardbeløp.

Slik kunne vi fortsette. Sætra har ikke grepet betydninga av noe av dette. Han turer fram uten å innse hva slags fiende arbeiderklassen og folket står over. Det bør derfor ikke overraske noen at hans strategi blir et sosialt kvakksalveri av en annen verden.

SÆTRAS POPULISME ER UBRUKBAR FOR ARBEIDERKLASSEN

Hartvig Sætra tar feil på alle punkter som har tilknytning til arbeiderklassen. Han undervurderer den, og beskylder den for utbytting, krever at den skal redusere forbruket og skyver kapitalens synder over på den. En slik teori er ingen teori for den norske arbeiderklassen. Arbeiderklassen har ingenting å lære av Sætra og vi spår hans populisme en mager framtid i arbeiderklassen.

En teori som ikke kan peke ut hovedfienden, som ikke griper monopolkapitalens rolle i det norske samfunnet, er simpelthen ingen teori som den norske arbeiderklassen kan benytte seg av. En slik «teori» hjelper ingen arbeider eller fagforening i den daglige kampen, og den utrufter ikke noe parti med en analyse av hvordan arbeiderklassen skal vinne makta.

Sætras teori har en direkte *negativ* virkning fordi den, fra det motsatte utgangspunktet, er egnet til å fyre opp om Håkon Lies propaganda mot bygdefolk i arbeiderklassen, og fordi den, om den skulle vinne noen sjeler, bare fører folk inn i en blindgate. Med sitt syn på arbeiderklassen har Sætra ingen rett til å kalle seg marxist og hans «utvikling» av marxismen er platte forvrengninger. Så hardt vil vi domme Sætras populisme i spørsmålet om arbeiderklassen.

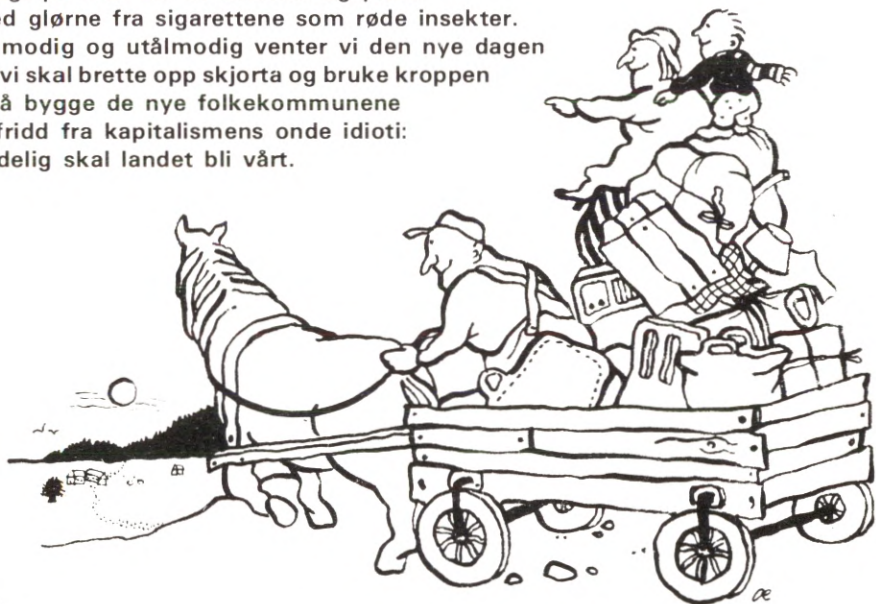
Bjørn Nilsen:

EN GANG SKAL VI FLYTTE TILBAKE

Tenk på det kamerater, den dagen vi kjører flyttelassene tilbake til Hamningsberg, Breivik og Bjørnsund – alle de forblåste hjemstedene vi ble tvunget til å reise fra. Vi skal sitte høyt på lasset og plystre, midt blant stoler og kasseroller, vaskemaskiner og brukte klær mens vi ser de kjente stedene komme mot oss. Vi skal synge sterkt og gjerne litt falskt og kjenne gleden romstere i brystet mens vi tar oss fram til husene vi aldri helt har flyttet fra.

Dører og vinduer slår vi åpne så frisk luft flagrer gjennom bomullsgardinene før vi setter på kaffen og pakker ut bykakene.

Mot kvelden samler vi oss i mørke klumper og diskuterer hvordan vi best skal komme i gang med å gjenreise etter evakueringen. Langt på natt blir vi sittende og prate med glørne fra sigarettene som røde insekter. Tålmodig og utålmodig venter vi den nye dagen da vi skal brette opp skjorta og bruke kroppen til å bygge de nye folkekommunene befridd fra kapitalismens onde idioti: Endelig skal landet bli vårt.

Om bøndernes stilling

Det eksisterer en rekke gale oppfatninger om bøndernes stilling i Norge. De fleste går ut på at bøndene er en gruppe som «står utenfor resten av samfunnet», et eget avgrenset problem. Talsmennene for dette hevder derfor at bøndene slett ikke er utbyttet, de er mer å betrakte som en gruppe s n y l t e r e , på samfunnet, reaksjonære folk. To talsmenn for dette er sosialdemokratiet (f.eks. Håkon Lie) og den reaksjonære Hovden-klikken,

Disse reaksjonære synspunktene er viktige å ta avstand fra, fordi arbeiderklassen ellers skyver fra seg en av sine viktigste forbundsfeller i kampen mot monoplkapitalen.

En annen, og like feilaktig måte å forklare bøndernes stilling på, står populistene for. De kaller bøndene for «arbeidsfolk» og setter alle sammen i samme bås, mer som en enhetlig gruppe enn som en del av befolkningen med svære motsetninger seg i mellom. De hevder at motsetningene mellom by og land er viktigst, og ikke mellom det arbeidende folket og monopolkapitalen. Derfor kommer de også opp i slike uføre som å satse på landbruksmonopolet for å sikre bøndernes interesser. Det måtte være omtrent som om proletariatet skulle bli kvitt utbyttinga ved å handle på samvirke-laget og låne i Landsbanken!

Deres tankegang med en strategi for folkets «frigjøring» ved å få statsbeskyttelse av såkalt sosialisme i utkantstrøk, bygger på at det er mulig å snakke monopolenes stat «til fornuft» slik at den støtter arbeidsfolk.

Den gir illusjoner om at landbruksorganisasjonene er småbøndernes organisasjoner.

Den gir illusjoner om staten og om at det er ikke-kapitalistiske monopoler i et kapitalistisk samfunn.

Vi vil hevde at i Norge, der monopolkapitalen råder, er det bare t o muligheter: Enten er bøndene undertrykt og utbyttet av monopolkapitalen — eller så er de undertrykkere.

For oss står den første konklusjonen som riktig, og den knytter bøndernes kamp nært sammen med arbeiderklassens og hele det arbeidende folkets kamp får å styrte monopolkapitalens statsmakt. Da er det ikke rom hverken for ideen om isolering som populistene står for eller for Hovden-klikkens reaksjonære syn på bøndene.

Denne artikkel er ment som et bidrag til debatten om dette, for å slå fast noen viktige ting om bøndene i Norge.

KLASSENE PÅ LANDSBYGDA

«Den som tror at bøndene utgjør én stor stand, tar betydelig feil. Ordet «standssympati» har ingensteds hjemme dersom det skal bety at gårdmann Lars Kristensen føler forbitrelse over at gårdmann Cyprian Kjeltringsrud rykker husmann Ole bak Åsen med kone og syv barn uten grunn opp med rote».

Henrik Wergeland.

Populistene slår fast at det ikke er klasseskiller i jordbruket, en bonde er en bonde. (Se f.eks. Norsk Populismes. 49, der det avvises at kulakkene i Russland var utbyttere, eller Sætra, s. 106). For å kunne føre en riktig politikk på landsbygda må marxist-leninistene avklare to viktige spørsmål som populistene stikker unna når de kaller alle «bønder», omtrent fra Kongsgården og Jarlsberg Hovedgård og ned til småbrukere for arbeidsfolk.

For det første: Hvilke klasser tilhører bondene i Norge?

For det andre: Hvilke rolle spiller jordbrukets organisasjoner for omsetning og regulering (Landbruksmonopolene)? Er de småbrukernes beste våpen mot monopolkapitalen, eller er de nettopp monopolkapitalens redskap for å undertrykke folket på landsbygda?

For å forenkle tar vi her for oss bare jordbruket og ikke skogbruket. Talloppgavene er omtrentlige, fordi den norske klassestaten ikke tilrettelegger tall for klasseanalyse.

Vi mener at det i jordbruket fins folk som tilhører flere forskjellige klasser — på samme vis som industrien har sitt monopolborgerskap (inklusive toppen av arbeideraristokratiet), og samtidig et proletariat, så må også folket i jordbruket deles i forskjellige klasser.

Landarbeiderproletariater.

Det eksisterer i Norge et landarbeiderproletariat, lønnsarbeidere i jordbruket. Tallet er vanskelig å angi eksakt, bl.a. fordi det er meget onnehjelp. Antakelig utgjør de 8—10 000 arbeidere + familiene (1970). Denne delen av proletariatet avtar raskt. Landarbeiderproletariatet er sterkt utbyttet, og har lav lønn, 18—23 000 (1970) for menn, 12—14 000 for kvinner. De står i samme situasjon som proletariatet, eier ingen produksjonsmidler og lever av å selge arbeidskraften sin.

Halvproletariatet.

I Norge utgjør halvproletariatet en viktig del av folket på landsbygda. I jordbruket er det folk som må ta lønnsarbeid ved siden av bruket for å kunne klare seg. I 1949 tok 59% av bøndene arbeid utenfor bruket, i 1969 var det 67% som gjorde det. En del av disse arbeider i fiske eller skog uten å være lønnsarbeidere. Likevel kan vi slå fast at stadig større del av bondene

blir halvproletarer. Halvproletariatet utgjør 70—80 000 personer + familiene. Av disse er ca. 2/3 helt avhengig av lønnsinntekten og driver bare jorda som bierverv.

Halvproletariatet er meget nært knyttet til proletariatet. De lever sammen med dem — som industriarbeidere, på bygg, i skogen eller som trålergaster. De sprer proletariatets ideer innover i småborgerskapet på landsbygda. Samtidig er de meget hardt undertrykt og avhengig av proletariatets kamp for bedre kår. Likevel må de skilles fra proletariatet fordi de alltid har et småbruk å falle tilbake på, de er ikke som proletariatet fullstendig avhengig av hele klassens frigjøring på kort sikt.

Småborgerskapet.

Småborgerskapet i jordbruket eier sine egne produksjonsmidler, de arbeider sjøl og har lite eller ingen hjelp på bruket. De utgjør 70—80 000 familier. Av disse er det ca. 1/4 som er småbønder utenfor jordbruk også, dvs. de har en sjark, arbeider i skogen etc. Småborgerskapet må deles i småbønder og mellombønder.

Småbøndene, som utgjør hoveddelen, er i ferd med å bli tvunget over i halvproletariatet eller proletariatet. Gjelden på brukene har økt fra 20% til over 30% av brukets verdi etter krigen. Her er ikke småbøndene de som har hatt størst gjeldsprosent, men de har minst sjanse til å klare økningen. Overskuddet av driften blir akkurat nok eller for lite til å klare seg. Småbøndene har vanligvis små bruk, og avkastningen gir derfor ofte negativ forrentning av kapitalen.

Småbøndene er også spesielt truet av prispolitikken til landbruksmonopolet, både fordi de er svært utsatt selv ved ganske små prisendringer, og fordi landbruksmonopolet stadig gir dem dårligere forhold for å begunstige storbøndene. Innføringen av moms, kilometeravgiften og statens bevisste politikk for å støtte de store brukene rammer også småbøndene. Et tegn på at de er svært hardt undertrykt kan en finne ved å se på arbeidstida i jordbruket. Den har faktisk økt i tidsrommet fra 1915 til 1956!

Mellombøndene er også en del av småborgerskapet. Det som skiller dem fra småbøndene er at de foreløpig kan klare å holde å holde et lite overskudd, de er ikke stadig truet av å måtte forlate gården. Også disse har blitt hardere presset av monopolkapitalen, men de lever i alle fall i håpet om å kunne oppnå en del av de støtteordninger staten gir for å gjøre mellomstore gårder større. De kan anskaffe en del utstyr p.g.a. overskuddet av driften. Også disse er arbeiderklassens allierte, men de er mer vaklende enn småbøndene, håper lenger på at meieriet skal kunne redde dem og at de skal få sjansen til å bli litt større. Dessuten er en rekke av mellombøndene tidligere storbønder etter norske forhold, de har tidligere drevet utbytting av husmenn og landarbeidere. Subjektivt kan derfor en god del av dem sette sin lit til at landbruksmonopolene skal kunne hjelpe dem.

Storbøndene.

Storbøndene er en ganske liten gruppe i Norge, de utgjør noen få tusen. De kan leve av arbeidet til ansatte gårdarbeidere i ganske stor utstrekning. De får overskudd slik at de kan legge opp kapital og drive utstrakt mekanisering. De ser mulighetene til å overta når småborgerskapet må gi opp gårdsdriften. Statens støttepolitikk og landbruksmonopolets virksomhet tjener deres interesser i ganske stor grad. De er nært knyttet til Landbruksmonopolet og rekrutterer mange av sine folk inn som ledere der. De driver storproduksjon, og en del av dem har inngått avtaler med kontraktsproduksjon direkte for foredling, f.eks. i kjøtt eller grønnsaker. Storbøndene øker i antall og deres produksjon vokser sterkt. De tilhører borgerskapet på landsbygda.

Monopolborgerskapet.

Monopolborgerskapet i jordbruket er meget lite. Det utgjøres av noen få monopolister på jord og skog, som driver storproduksjon og egen foredling. Men i hovedsak er det *ikke* i selve jordbruksproduksjonen, men i foredling og finansvesen at monopolborgerskapet sitter som ledere og kontrollerende klasse. De er ledere av omsetningsapparatet og bankene, i jordbruksorganisasjonene og i styrene for innkjøpslag. De utgjør folk fra flere av klassene ovenfor, spesielt storbønder og mellombøndene.

Deres økonomi er avhengig av at landbruksmonopolet går godt økonomisk, at det akkumulerer kapital og kan konkurrere.

I tillegg kommer deler av monopolborgerskapet *utenfor* landbruket, i NKL, Stabburet, slakterier og matvarekjeder som forsøker å trenge seg inn i jordbruket. Delvis gjør de det gjennom å binde bønder til fast produksjon direkte for dem. Men i all hovedsak er det staten og landbruksmonopolet som står for en kollektiv utbytting av bøndene.

HVEM UTBYTTER BØDENE?

For det første: Landarbeiderproletariatet, halvproletariatet, små- og mellombøndene utbytter ingen sjøl, men de blir sjøl hardt utbyttet av monopolkapitalen, spesielt av staten og landbruksmonopolet. Storbøndene utbytter sine ansatte. Monopolborgerskapet utbytter de ansatte ved foredlingsindustrien, med de utbytter i tillegg også det arbeidende folket i jordbruket. Derfor *er* det klasseskiller i jordbruket, ja monopolborgerskapet står til og med i et uforsonlig motsetningsforhold til det store flertallet av folket i jordbruket: proletariatet, halvproletariatet og småborgerskapet.

DET NORSKE JORDBRUKET ER MONOPOLKAPITALISTISK

Hva mener vi med dette? Vi mener at jordbruket, som alle andre deler av Norge, domineres av monopolenes jakt på maksimal profitt fra hele det arbeidende folket. Jordbruket tjener ikke bare som rekrutteringsbase for nye

arbeidere til storindustrien, også i selve jordbruksproduksjonen griper monopolkapitalen inn. Derimot kan en si at *formene* for utbytting er særegne for Norge. F.eks. er utbredelsen av direkte kontrakt drift der bonden bare eier gården mens monopolet *eier* maskiner, bestemmer avling etc. ikke dominerende i Norge. Men det betyr slett ikke at bondene er frie. Gjennom lån, monopolsalg av driftsmidler og monopolkjøp av produkt kan bankene gripe direkte inn.

Hva vil det si at monopolkapitalen utbytter bondene?

Det betyr rett og slett at forskjellige monopoler og staten tiltvinger seg en del av produksjonsresultatet i jordbruket. Vanligvis tar de av den delen som er utover eksistensminimum for småborgeren i jordbruket. Likevel tar de i Norge mer, til dels *hele* merproduktet, og til dels en del av det som absolutt trengs for å leve. Dette siste er sannsynligvis hovedgrunnen til at stadig flere blir tvunget til å forlate gårdsdriften, de blir halv- eller helproletarer.

I Norge er svært meget av foredlingen i jordbruket konsentrert i såkalte «samvirkeorganisasjoner», som i nært samarbeid med staten står for omsetning og kapitalfinansiering i jordbruket. Derfor er dette de to viktigste redskapene for å utbytte bondene. De viktigste formene for utbytting er sannsynligvis priser og renter/avdrag fra landbruksmonopolene, og renter/avdrag og skatter fra statens side. Statens rolle blir her å representere alle monopoler overfor bondene, det er felleskapitalisten som tar inn midler til statskassa.

Om landbruksmonopolet.

Det vi her kaller landbruksmonopolet ble bygd opp i tida før siste verdenskrig, men brøt virkelig gjennom først etter krigen. Det er bygd opp under kontroll og støtte fra staten. Mange hevder at det hadde en positiv funksjon i starten fordi det tidligere var stort kaos og lave priser på jordbruksprodukter. Dette er en påstand som ikke skal diskuteres her. Omleggingen førte med seg at mulighetene for direkte monopolistisk kontroll med jordbruket måtte skje gjennom landbruksmonopolet. I tida etter 1945, og spesielt fra 1949 trer landbruksmonopolets og statens politikk overfor bondene klart fram. Gjeldsbyrden øker voldsomt, renten øker, det blir relativt dyrere å kjøpe maskiner, og prisene på bondenes produkter stiger langsomt. Samtidig blir foredlingsbedriftene sentralisert i raskt tempo, strukturrasjonaliseringa av jordbruket og foredlinga er voldsom. Det gjenstår meget som bør undersøkes av dette.

Landbruksmonopolet er nært knyttet til bondenes «faglige» organisasjoner, Bondelaget og Bonde- og Småbrukarlaget. Dessuten med i toppen i Senterpartiet. Sambandet og innflytelsen mellom disse organisasjonene og landbruksmonopolet, deres funksjon som politisk overbygging og som forhandlingsapparat overfor Staten trenger nærmere undersøkelse.

Det er en nær personallianse innenfor dette monopolborgerskapet, f.eks. er Bondelagets formann styremedlem i Bondenes Bank, og formann i Norske Meieriers Salgssentral har tidligere vært ledende stortingsmann og tidligere representantskapsmedlem i Hydro.

Sammenslutningen av en egen *klasse* i toppen av landbruksmonopolet må undersøkes mer. Dessuten hvor stor sammenknytningen med resten av monopolborgerskapet er.

Landbruksmonopolets stilling i dag.

Landbrukets økonomiske organisasjoner er monopoler:

Finansielt

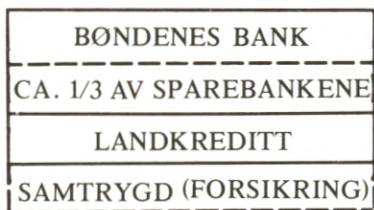
Hovedpunktet her er Bondenes Bank.

«Banken har siden starten (1945) vært drevet som en vanlig forretningsbank», «har som formål å ta hånd om jordbrukets og skogbrukets bankmessige forbindelse, og likeledes være et sentralinstitutt som i særlig grad skal betjene samvirkeforetak og sparebanker . . .» sier Årbok for landbrukets økonomiske organisasjoner.

Banken kontrollerer ca. 1/3 av sparebankene, nært knyttet til forsikring på landsbygda. Bondenes Bank sikrer sin innflytelse gjennom foredlingsbedriftene, mens lånene direkte til bondene er små. Der dominerer statsbanker og sparebanker for å dekke faste lån, mens driftslånene (som er helt avgjørende for hvordan bondene kan drive) kontrolleres delvis gjennom avtale med forretningsbanker garantert av LM, og delvis direkte gjennom kjøp/slagskreditter.

OVERSIKT OVER LANDBRUKSMONOPOLET

FINANSKAPITAL

KOORDINATOR

INDUSTRI/
HANDELSKAPITAL

INDUSTRI/
HANDELSKAPITAL

SALG AV
PRODUKSJONSMIDLER

FOREDLING OG
SALG AV
LANDBRUKSPRODUKTER

FELLESKJØPENE LANDTEKNIKK LOG (GARTNERVARER)

ARBEIDERE
I FOREDLING

NML/NMS (melk) NKFS (kjøtt) EGGSENTRALER PELSDYRSALSLAG SVINEAVLSLAG NRF (feavl) HONNINGSENTRALEN GARTNERHALLEN POTETMELSFABR. BRENNERIER SKOGEIERFORBUNDET

MEDLEMMER
(BØNDER)

- I tillegg: 1) Andre forretningsbanker, inkl. Vestlandsbanken og Fellesbanken.
 2) Statsbankene og statsmonopol (f.eks. Statens Kornforretning)
 3) NKL's innflytelse

Disse utvider utbygtinga til flere kilder, og konkurrerer med landbruksmonopolet om å ha kontrollen i denne sektoren.

Når bondene kommer i stadig større gjeld, og gjelden også blir mer knyttet til selve driften (maskiner, for etc.) så øker bankenes direkte kontroll ytterligere.

Monopol i føredling, salg og innkjøp.

Landbruksmonopolets andel av omsetningen for de viktigste produktene (1968):

Melk: 99%

Slakt: 65%

Egg: 38%, 65% av engrossalg.

Pelsdyr: 98%

Ialt (utenom korn): 80%

Salg av varer til bruk i jordbruket:

Handelsgjødsel: 63%

Kraftfor: 61%

Såvarer: 65%

Gjennom lovverket er landbruksmonopolet sikret en effektiv kontroll med det som er *produsert* i Norge, og står som helt dominerende kjøper overfor bondene. Likeens står de, inntil et eventuelt EEC-medlemsskap, som monopolister i salget videre til grossist og detaljist. Dessuten dekker Landbruksmonopolet en stor del av de innkjøpene bondene må gjøre for å drive gården.

Landbruksmonopolene utbytter bondene.

Av tabellen nedenfor ser vi at prispolitikken har ført til at bondene må betale stadig mer når de kjøper fra monopolet i forhold til det de får igjen når de selger til monopolet.

Prisforholdene i jordbruket.

Utvikling av bytteforholdet, dvs. forholdet mellom pris på nødvendige produkter til bruk i jordbruk, og pris på jordbrukets produkter:

1949: 100

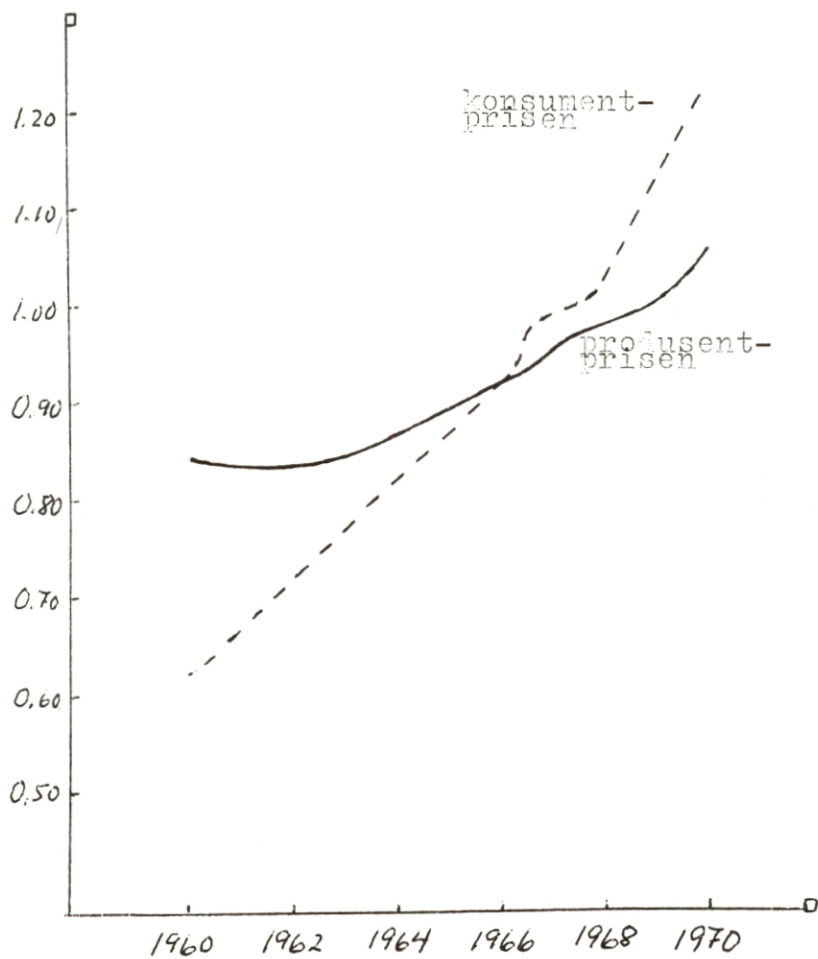
1971: 135.4

kilde: Jordbrukets prisindeks.

Dette innebærer at produksjonen som må til for å betale en enhet av de nødvendige vareinnkjøp til bruket er steget med 34.5%. Bondene må kort sagt produsere vesentlig mer nå enn for for å kunne kjøpe traktorer etc.

I tillegg kommer at produksjonen nå krever vesentlig *mer* kapitalinnsats fordi mekaniseringen er kommet lenger.

Samtidig står landbruksmonopolet sammen med staten i å føre en politikk som bremser på betalingen bondene får, samtidig som folk må betale stadig mer for matvarer:

Prisen bøndene får for melken sammenliknet med prisen forbrukerne må betale.

Kilde: Vardøger 4/1971.

Årsaken til dette er at landbruksmonopolet tar mer i «kostnader» for å foredle melken, samtidig lar staten subsidiene på melk bli mindre. På dette viset står Landbruksmonopolet også overfor forbrukerne som et monopol.

Den andre hovedformen for utbytting av bondene fra Landbruksmonopolets side er renter på lån og kreditter av driften. Her spiller også andre banker og staten en viktig rolle:

Gjeldsforholdene i jordbruket.

Gjeld i % av totalverdien på bruket

1946: 20%

1968: 33%

kilde: Årbok for landbrukets økonomiske organisasjoner (LS) 1971.

Gjeldens fordeling:

Gjeld til statsbanker: 36%

Forretnings/sparebanker: 39% Andre, privat gjeld: 25%

Kilde: Årboka LS 1971.

Gjeld i kr:

1950: 1 475 mill. kr.

1970: 4 930 mill. kr.

Kilde: Årboka LS 1971

Rentenivået i bankene:

1954: ca. 3.5%

1969: ca. 6.4%

Kilde: Statistisk Sentralbyrå

Omtrentlig endring i rentekostnadene, indeks: 1950 = 100

1970: ca. 615, dvs. rentebelastningen er omtrent 6-doblet!

Vi ser at gjelden øker, og at kostnadene øker ennå raskere p.g.a. den voldsomme rentestigningen.

Dette rammer småbønder hardest, fordi de har minst overskudd fra før av og vanskelig kan bære denne ekstra utbyttinga i tillegg til at prisene presser dem mer og mer. For dem betyr dette at banken, staten og landbruksmonopolet ikke bare tar merproduktet i produksjonen (overskuddet som kunne gått til å øke virksomheten), men de tar også deler av det som er nødvendig for å klare seg på gårdsbruket.

Landbruksmonopolet driver strukturrasjonalisering for monopolborgerskapet.

På alle områder ønsker monopolkapitalen å sentralisere produksjon og kapital, avvikle smådrift og flytte arbeidsplasser. Ved hjelp av monopoliseringen av foredlingsbedriftene og deres lånemuligheter har det vært mulig å sette inn økonomisk press overfor f.eks. småmeierier og småslakterier. Konkurransen har tvunget dem til å skaffe nye maskiner og utvide. Ved å ha kontroll med lånemarkedet har landbruksmonopolet kunnet tvinge gjennom samordning og sentralisering av foredlingen.

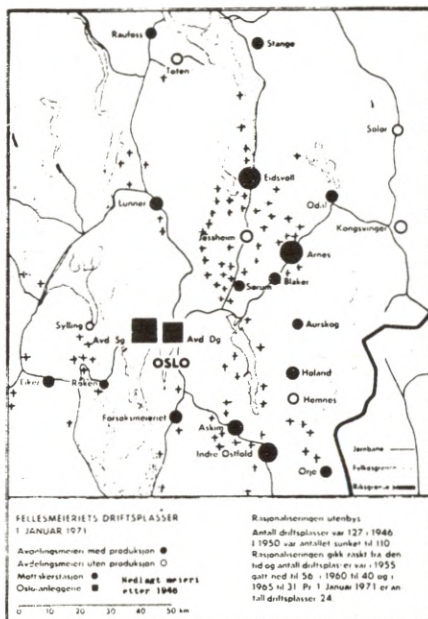
Fellesmeiereiet sier det f.eks. slik:

«Arbeidet med den utenbys rasjonalisering pågikk kontinuerlig fra 1947 og brakte i løpet av forbausende kort tid store resultater. De nærmeste mottakerstasjoner ble nedlagt, og melken overført til Oslo, mens mottak-

erstasjonene i de ytre områdene ble sammensluttet til større enheter. Resultatet er en betydelig reduksjon av antall driftsplasser fra 125 i 1947 til 24 i 1970». (100 års-melding fra Fellesmeieriet)

Samtidig gikk antallet melkeleverandører til meieriet ned fra 10.500 til 4.300.

Den samme politikken, med rasjonalisering som mål for virksomheten, gjelder *alle* organisasjonene innenfor Landbruksmonopolet. Det betyr at f.eks. strukturrasjonaliseringen drives intenst innenfor disse monopolbedriftene, med konsentrasjon av produksjonen etc.

Landbruksmonopolet splitter bøndene.

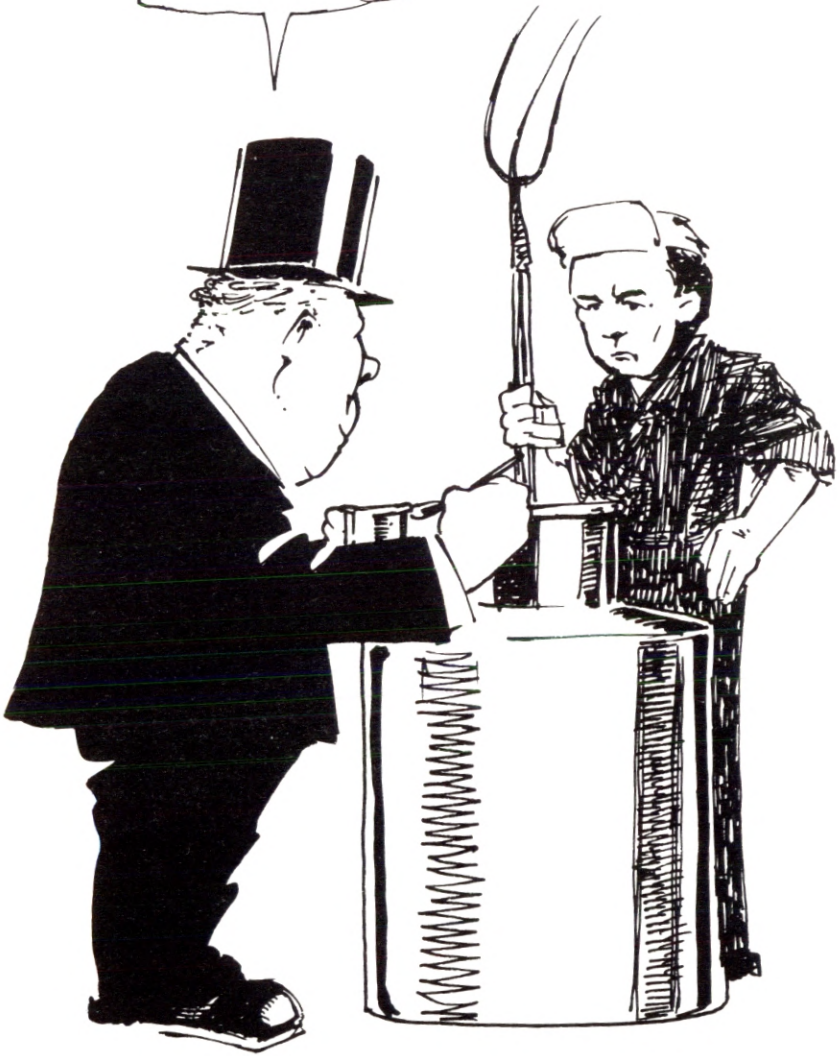
All monopolpolitikk vil bekjempe småproduksjon. Staten ønsker f.eks. å rasere store deler av jordbruket, og bare la bruk over ca. 200 mål overleve. EEC har antydnet ca. 400 mål som grense.

I Norge er det ca. 4% av brukene som er over 200 mål, og ca. 0.4% som er over 500 mål.

Landbruksmonopolene fører en parallell politikk til dette, fordi det maksimerer deres monopolprofitt.

De kan gjøre dette på forskjellige vis. F.eks. kan de sette større krav til kvalitet på melkeleveransene, presse på med tankhenting og lage hindringer for levering i spann. Da må alle skaffe gårdsvei for tankbil, egen lager-

JEG BARE
SKUMMER
FLØTEN!

tank og melkemaskin. Selvsagt er dette et meget større løft for et småbruk enn for en storbonde. I beste fall kan dette lånes/leies fra meieriet, men også da øker småbondens avhengighet fordi han øker gjelden sin.

De har likeens planlagt to prissystem for melk, der økt melkeproduksjon skulle få lavere pris. Dette ville forhindre at småbøndene reddet seg ved å produsere mer.

Et typisk eksempel på den reaksjonære politikken mot småbøndene er den såkalte «kostnadsbetingete avregning». Den går ut på at det koster mer for Landbruksmonopolet å hente varer hos småbønder enn hos storbønder. Derfor blir prisen lavere når en leverer i smått enn når en leverer i stort.

Prisvariasjonene kan være store. Forslaget for egg vil f.eks. bety at prisen pr. kg. øker med 66 øre pr. kg. hvis leveransen øker fra 250 kg. pr. år til 15 000 kg. pr. år. Forslaget for slakt vil slå ut med 56 øre pr. kg. sau i forskjellig pris, og 16 øre pr. kg. gris. Samtidig drives det tiltakende direkte kontaktproduksjon det produsenten nærmest blir proletar.

Dette er bare eksempler på at det drives en politikk som mer og mer tilgodeser *strobøndene*, og som småbøndene må betale.

HVILKEN KLASSE TJENER LANDBRUKSMONOPOLET

«Omsetningssentralene er et vern for en del av det arbeidende folket, bønder og småbrukere, mot kapitalismens utbytting og avfolkning av landsbygda».

Universitetets marxistiske arbeidsgruppe (1971)

MAG hevder at landbruksmonopolet er bondenes eget monopol, og at et angrep på det er å angripe bondene. Til det kan vi kort svare at det avhenger absolutt av hvilken klasse monopolet tjener. Et angrep på LO-toppen er f.eks. ikke et angrep på arbeiderne, men på en del av monopolborgerskapet.

For å vurdere Landbruksmonopolet må vi stille en rekke spørsmål. Det mest naturlige er: har det forbedret bondenes situasjon? Målt i direkte inntekt må vel svaret bli ja, men det er samtidig gjennomført en direkte rasering av norske bønder som nærmer seg utryddingen av en klasse.

Vi veit at proletariatet har kjøpt bil og TV under monopolkapitalens diktatur, og at proletaren stamtidig er stadig mer utbyttet, monopolene tar stadig mer av arbeidet hans.

Det samme gjelder for bondene. Stadig mer forsvinner til foredling og handel og banker. Derfor blir bondene *mer* utbyttet fordi større del av produksjonen deres blir tilegnet monopolet. Derfor kan en ikke si: «bondene har fått det bedre, derfor er Landbruksmonopolet deres organisasjon». Det ville være som å forklare klassekarakteren til f.eks. EEC ved å se på real-lønnsutviklingen.

Landbruksmonopolet kan sies en gang å ha overtatt en del industri- og handelsprofitter fra annen kapital, og, i den utstrekning dette har blitt fordelt videre til bondene, kan en si at de har vunnet disse prosentene av monopolene.

Samtidig har det blitt nok et monopol å fø på, og bondene måtte betale gildet ved også å se at Landbruksmonopolet skulle følge monopolkapitalens økonomiske politikk. Vi må derfor stille spørsmålet om hvilken klasses politikk Landbruksmonopolet fører.

Vi har sett at de i prispolitikken, når det gjelder renteutbytingen og når det gjelder strukturrasjonalisering, fører presis samme politikk som et hvilket som helst annet monopol gjør. Likeens baserer de sin drift på å samle opp kapital, akkumulere. Samtidig skal vi se nedenfor at de samarbeider med staten i å tilrettelegge statens utplyndring av bondene.

Landbruket og landbruksmonopolet kan ikke heves over klassekampen. Enten tjener de folkets interesser og bekjemper monopolkapitalen *eller* så deltar de i undertrykkingen av folket. Sjølsagt vil det være kamp mellom landbruksmonopolet og andre monopoler om hvem som skal ha kontrollen med bondene — på samme vis som Den norske Creditbank og f.eks. Bergens Privatbank kjemper innbyrdes. Men det forhindrer ikke at vi kan slå fast at landbruksmonopolet fører en undertrykkingspolitikk mot bondene, og at de slett ikke reiser noen brei bondebevegelse for å bekjempe det politiske systemet som gjør denne undertrykkinga mulig.

Et viktig spørsmål som er utelatt her er om det er viktige forskjeller på topp og bunn innenfor landbruksmonopolet. Antakeligvis har monopolet kontroll langt nedover til enkeltmeieriene, de dominerer *hele* apparatet.

Likeens gjenstår det å vurdere hva som er viktigst i utbytingen av gjeld/renter og prispolitikk.

STATEN OG JORDBRUKET

Statens offisielle politikk går ut på å øke bruksstorrelsen og samtidig skjære ned antallet bønder drastisk. F.eks. er målet for Østlandet å senke tallet på årsverk i jordbruket fra ca. 57 000 i 1965 til 22—32 000 i år 2000. Denne politikken går ut på aktivt å støtte storbondene, mens resten av bondene stadig blir hardere presset.

Metodene er flere: Det gis investeringsstøtte til storbondene, og lån lettere til dem. Økte transportavgifter, kilometeravgiften rammer mest de minste og fjerntliggende brukene. Innføring av moms rammet bondene sterkt, spesielt i form av merarbeid. Da arbeidet pr. bruk blir omtrent like stort så vil også dette ramme småbondene mest. Innstramming av reglene for å ta ut til eget forbruk, og nedtrapping av statsbankenes rentelettelser på hus har også slått hardt til mot småbondene.

De tilskudd som gis til jordbruket over statsbudsjettet er i hovedsak rettet inn for å nå disse mål. I tillegg kommer forbrukersubsidier på f.eks. melk, men de slår ut i lavere melkepris og ikke til fordel for bondene.

Statens politikk i jordbruket bestemmes i hovedsak i landbruksavtalene, dvs. avtaler mellom toppene i Landbruksmonopolet og staten. Derfor er det et intimt samarbeid mellom staten og Landbruksmonopolet for å gjennomføre disse tiltakene. Dette gjelder det meste av utbetalingene fra støtteordninger til jordbruket, ordning av subsidieendringer for å endre bondenes produksjon etc.

Statens politikk overfor bondene og samarbeidet med Landbruksmonopolet trenger mere undersøkelser bl.a. for å finne flere utbyttingsformer.

ER BØNDENE EN REVOLUSJONÆR KRAFT?

Hovedtyngden av bondene er åpenbart det. Landarbeiderproletariatet, halvproletariatet på landsbygda, småbønder og mellombønder blir alle ut-satt for en sterk utbytting fra monopolkapitalen. Derfor har de objektive interesser av at monopolkapitalen mister makta, og de kan bare klare det ved å stå sammen med proletariatet som utgjør den største og mest sammensveiste klassen som blir utbyttet. Disse delene av bondene blir også stadig drevet over til proletariatet ved at statens politikk driver dem vekk fra gårdene.

Men ikke alle bønder eller alle i jordbruket har interesse av revolusjonen. Storbønder (som hører til borgerskapet) og monopolborgerskapet i Landbruksmonopolets ledelse vil *miste* sin privilegerte økonomiske stilling hvis foredlingsindustrien blir stateie etter en sosialistisk revolusjon. De vil for godt miste mulighetene til å samle opp kapital, sentralisere produksjonen og ta inn store renteprofitter og prisprofitter fra resten av bondene.

Det som skiller bondene fra proletariatet er at de (i alle fall formelt) eier sine egne produksjonsmidler, driver sin egen produksjon, mens proletaren arbeider i monopolkapitalens bedrifter, og lever av den lønnen som kan

oppnås der. Likeens skiller bondene seg fra proletariatet ved at de må deles i et stort flertall som står proletariatet nær, og et mindretall som er mer vaklende. En del av bondene *vil* ha illusjoner, forhåpninger om å kunne slå seg opp og overleve som velstående bønder og befri seg fra monopolkapitalen individuelt.

ARBEIDERKLASSEN MÅ ALLIERE SEG MED DE UNDERTRYKTE BØNDENE

Proletariatet er nødt til å alliere seg med alle undertrykte klasser. Uten en slik allianse vil det være umulig å gjennomføre sosialismen i Norge. Både fordi alle som virkelig har interesse av sosialismen må være med på å gripe makta, og fordi en ellers ikke vil være sterk nok til å nedkjempe monopolkapitalen. Kampen mot EEC har vel blant annet vist litt av hvert av de metodene monopolkapitalen vil bruke. Det er vel også umulig å tenke seg et sosialistisk Norge uten egen matproduksjon. Norge kan rett og slett ikke bli uavhengig uten at jordbruket utvikles og styrkes under ledelse av de revolusjonære delene av bondene og proletariatet. Skal en sikre at politikken tjener de mest undertrykte bondene så må det være dem og ikke storbondene som skal bestemme politikken. De ideene som det reaksjonære sosialdemokratiet til en viss grad har greidd å spre i arbeiderklassen om at «det er dyrt å sørge for småbøndenes ideer», må ryddes bort gjennom politisk oppdragelse og overtaling. Bare slik kan en sikre en grundig sosialistisk oppbygging på landsbygda og hindre at undertrykkinga fortsetter i andre former.

Kampen mot medlemskap i EEC har vist at bondene har kampvilje. Bondene har gjennomført egne aksjoner for å sikre den nasjonale selvstendigheten. Men også tidligere har den undertrykte delen av bondene vist seg som forbundsfeller til proletariatet. Husmennenes rolle i thrannerbevegelsen som en meget militant faktor er vel kjent. Men allerede i de første gruvebyene, Kongsberg og Røros ble det gjennomført aksjoner der bønder og gruvearbeidere sto sammen (f.eks. i Kongsberg 1677 og 1690). Også den gang ble det forsøkt å spille bondene ut mot arbeiderne, og spilt på at bondene hadde en gård å falle tilbake på slik at de ikke var så militante i kravene som gruvearbeiderne. Kampene for å organisere landarbeiderproletariatet i mellomkrigstida var meget store, og likeens småbøndenes kamp mot tvangsauksjoner og gjeldskrise. Alt dette viser at bondene (hoveddelen av dem) *er* revolusjonære, de må og vil kjempe mot monopolkapitalen. Spørsmålet er bare om kampen skal ledes på avveie av teorier om at de kan løsrive seg fra monopolkapitalen uavhengig av proletariatets kamp. Derfor er det viktig å arbeide blant bønder og spre revolusjonære ideer der.